...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

...БУРЯАД ҮНЭН

№ 138 (12042)
1969 оной
июниин 15,
воскресени

Сэн 2 мүнгэн

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...МУНИС БА ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ПАРТИНУУДАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭ

...н 13-да коммунис ба хүдэлмэришэнэй ...ай уласхоорондын зүблөөн өөрынгөө хү... үргэлжэлүүлбэ. Тиихэдээ зүблэхэ зүйлдэ ...һан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн бай...

...н Коммунис партиин ЦК-гай политбю... ...үүн, ЦК-гай секретарь нүхэр Ж. Марше ...үлэгшэтэйгээр болоһон үглөөнэй заседа... Люксембургын Коммунис партиин түрүү-лэгшэ нүхэр Д. Урбани, Монголой арадай хубисхалта партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр Ю. Цеденбал, Нигериин марксистнууд-ленинецүүдэй делегациие толгойлогшо нүхэр Т. Отегбей, Израилиин Коммунис партиин ЦК-гай генеральна секретарь нүхэр М. Вильнер, сүлөөрэлгын ба социализмын партиин генеральна секретарь нүхэр Али Ята (Марокко) гэгшэд үгэ хэлээ.

Үдэшын заседани дээрэ Боливиин Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр Х. Колле гэгшэ түрүүлэгшээр һууба. Тус заседани дээрэ нюуса эрхэ байдалда хүдэлжэ байдаг аха дүү партинуудай нэгэнэй делегациие хүтэлбэрилэгшэ, Мексикын Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр А. Мартинес Вердуго, Грециин Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр К. Колияннис гэгшэд үгэ хэлэһэн байгаа.

СССР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

...ц хилэ дээрэхи оршон ...имшуулха талаар бодото ...е дары абаха тухай ду... ...р СССР-эй правитель... ...I мартын 29-дэ КНР-эй ...ада хандаһан юм. Мэ... ...ю Даманска олтирогой ...э дээрэ болоһон шэнги ...а орёо болгохо ябуул... ...э барихыень, хэрбээ ар... ...гарабал, амгалан оршон ...сээнэй аргаар шиидхэ... ...й правительствые тэрэ

...түрхи зарим газарые ...зорилготой зүбшэлдөөн ...4 ондо эхилһэн юм. Энэ ...ц талаһаа таһалдуулаг... ...а. Советскэ правитель... ...шэлдөөгөө һэргээхэ ду... ...ю оруулба. СССР ба ...өөлэгшэдэй түрүүшын ...эргээхэ болзор апрелиин ...хитад талада тааруу ...саг» гэжэ совет тала ...а.

...майн 24-дэ Хитадай ...ублика правительство ...КНР-эй правительство ...ргэхэ дурадхалые зүб... ...матическа аргаар хэл... ...э саг, газар тухай хэл... ...байһанаа тэрэ мэдүүл... ...үсэ хэрэглэлгүе буруу... ...аа хэлэнэ гэжэ энэ ха... ...гохоор һэн.

...нэз хэлсээ хэхэ столдю ...агдэбэ гэжэ һанахаар

...Союз ба КНР-эй хоорон... ...анай мүнөөнэй хурса... ...лан лэ хитад талын ...аа болоо. Хэрбээ СССР ...й хоорондохи эбтэй ха... ...хэ, бээ бэеынгээ до... ...э хамааралсахагүй ёһо ...рхэ, хилэнүүдэй бүрин ...э хуртэшэгүй байлгые ...ала гэжэ Хитадай пра... ...мэдэрээ һаань, хилэ ...н байдал дахинаа гү... ...байгаа. Үйлэ хэрэгүү... ...шхэхэ ушар совет арад... ...й батаар этигэжэ бай... ...хитад арадташье аша... ...байха бэлэй.

I.

...равительствын энэ мэ... ...зааханшье үндэһэ ба... ...ань хитад талын зүгһөө ...ые хурсадуулһан ябаа... ...юумые нэмээхэ гэһэн ...зорилготой хэдэ хэдэн ...долнууд Советскэ Союз... ..., Советскэ правительст... ...р, энэ баримта болбол ...хэ һайн оршон байдал ...

... хитад тала Росси ба ...рондохи харилсаануу... ...зарим баримтануудта ...э һанаатай гээшэ ха. ...най оронуудай хооро... ...дэй хайшан гээд тог... ...огто зүб бэшэ, харин ...таатай зохид ойлгом... ...хазагайруулгын, хуур... ...үүлхые оролдоно.

...үшын ээлжээндэ «адли ...й договорнууд» гэдэгүүд ...ы табигдана. Советскэ ...адай Арадай Республи... ...и мүнөөнэй хилые то... ...договорнуудые КНР-эй ...тэгшэ бэшэ договор... ...рлэнэ. Олон зуун жэлэй ...һан «буруу ябадалые» ...үндэһэгүй шалтаг до... ...вительство нэгэ хахад ...лжэн километр болото ...манай гэжэ хэлэхээ

...равительство 1964 оной ...эрэ хилэ хаагуур га... ...тодорхойлхын орондо ...ба договорнуудые хитад ...алгуулдагай ёһоор, шэ... ...т хилэ тухай асуудал... ...лсэхые хүсэнэ.

...өөнэй гадаадын поли... ...гандала бусад гүрэнүү... ...дала эрилтэ табиха ...эзэлдэг гэжэ анхара... ...й гаража болохогүй. ...сагта хитад булимтарат... ...гү, али орохоёо тү... ...дайдала Хитадай хү... ...мүнөө эрилтэ табина. ...тай идхалта мүнөөдэр ...лдэршье эхилээ бэшэ. ...олоһоо — урдын сагай ...эзэрхэг түримхэй по... ...ралгаһаа, 1949 ондо ...картанууд соо бусад ...э хэдэн газар дайдые ...ко харуулһан ушарһаа эхилээ юм. Тиигээд газар дайдын эрилтэнүүд засаг түрын зүгһөө табигдадаг болоо һэн.

Жараад онуудһаа эзэрхэлгын һэдэлгэнүүд нюуса бэшээр Советскэ Союз тээшэ хандуулагдаһан байгаа. Түүхын мэдээсэлнүүдые өөртөө тааруугаар хэрэглэжэ гү, али тиимэ мэдээсэлнүүдэй үгышье һаань, хитад тала СССР КНР хоёрой хоорондо газар дайдын асуудал гэдэгые заатагүй байгуулха, тэдэнэй хоорондо тогтоһон хилэнүүдые буруушаахые һэдэнэ. Энэ ушар болбол бидэнииие асуудалай үнэн зүбые харуулхые баадхана.

Советскэ правительствын мартын 29-нэй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, совет-хитад хилэ болбол түүхын үни удаан хүгжэлтын үрэ дүн болоно. Россин гүрэн ба Хитадай хоорондо харилсаа холбооной бии болоод эхилхэдэ, тэдэнэй хоорондо үргэн ехэ, хүн зоноор үсөөн гү, али оройдоо хүн зонгүй тала, ой тайга оршодог бэлэй. Энэ үедэ Хитадай гүрэнэй хойто хилэ, жэшээлхэдэ, дүрбэ мянга шахуу километр утатай Хитадай Агуу ехэ ханаар гарадаг һэн. Энэ ханын Амар ба Уссури мүрэнүүдһээ баруу-урагшаа мянгаһаа үлүү километр газарта оршодогынь мэдээжэ.

XVII зуун жэлэй түрүүшын хахадта ород газаршадай Амар шадарые шэнжэлэн эзэлхэ үедэ Манжуур болбол Хитадта мэдэлгүй гүрэн бэйжэ, хитадһаа (хань арадһаа) тад ондоо арадуудаар эзэлэгдэһэн байгаа һэн. Тэрээнһээ байтагай нмагтал энэ үедэ Хитад бэеэ даанхай байдалаа гээжэ, манжуурнуудай Пекин эзэмдэн абаһанай (1944 он), Цинскэ династиин эзэрхэлгые хитад арадта баадхаһанай һүүлээр Манжуурай гүрэнэй мэдэлдэ ороһон байгаа. XIX зуун жэлэй эсэс болотор Манжуур болбол бодото дээрээ тусхай бүридхэл — императорнуудай эзэрхэдэг газар болоһон байгаа. Эндэ хитадууд ажаһууха, ажахыгаа эрхилхэ эрхэгүй байгаа һэн.

XVII зуун жэлэй һүүл багта Манжуурай император Канси Амар дээрэхи Албазинска воеводствын ород зондо эсэргүү сэрэгэй хэдэ хэдэн добтолгонуудые эмхидхэһэн байгаа. Энээнтэй дашарамдуулан Манжуурай сэрэгэй ноёд императортаа иимэ мэдээ эльгээһэн байгаа гэбэл: «...Зүүнхойто зүгтэ урдань Хитадай мэдэлдэ байгаагүй хэдэн мянган ли газар танай эзэмдэлгэдэ оробо». Ородой энэ газар хэды сагай туршада Манжуурай эзэмдэгшэдэй гарта байгаа.

Манжуурай зонхилогшод XVII зуун жэлэй эсэс ба XVIII зуун жэлэй эхин багаар Монголые эзэмдэжэ, Джунгар хаанай ойрат зониие үгы хээ. тэдэнэй ехэнхи хүн зониие — миллионһоо олон хүниие үгы хэжэ, Зүүн Туркестанай (Кашгари) Уйгур гүрэниие мэдэлдэ абаһан байна. Тиигэжэ Цинскэ императорнуудай засаг доро Синьцзян гэжэ мүнөө болотор нэрлэгдэдэг үргэн ехэ газар ороһон байгаа. Синьцзян гэжэ үгэ «шэнэ хилэ» гэжэ оршуулагдадаг юм. Эндэ уйгур, казах, киргиз, дунган ба бусад национальностынууд ажаһуудаг. Нэгэн хамта Манжуур ба Хитадай эзэрхэн добтолго баруун-урагша ба урда зүг тээшэ болоо һэн.

Хэрбээ бодото баримтые хазагайруулангүй, зүбөөр эшэ баримталаа һаа, бодото байдал иимэ байхал даа. Цинскэ Хитад гадаадын эзэрхэг добтолгын газар бэшэ байһан. Манжуурай ба Хитадай императорнууд — хитад арадай хүзүүн дээрэ байһан богдо хаанууд дээрмэдэлгэ хэжэ, эзэрхэг түримхэй политика ябуулжа, бусад оронууд болон арадуудай газарые буляан абажа, газар дайдаяа үргэдхэжэ байгаа. Мүнөөнэй хилэ дотор оршодог Хитадай газарай бүридэл мүлжэгдэжэ байһан национальностынуудые хүсэ хэрэглэн нэгэдүүлгын, тэдэниие хюдахын аргаар байгуулагдаһан юм. Теэд мүнөөнэй Хитадай түүхэшэд богдо хаануудай болон мандаринуудай ябуулгануудые хэрэглэжэ, эзэрхэн абаха гэһэн һанамжаяа сагааруулхые һэдэнэ.

Олон үетэнэй саада тээ тогтоһон Советскэ Союз ба Хитадай хоорондохи хилэ эдэ хоёр гүрэнүүдэй арадуудай хада уулын ба гол горхоной хажуугаар эзэлэн байһан бодото газарые урданьшье тодорхойлдог байгаа, мүнөөшье тодорхойлно. Энэ хилэ бүхылөө хуулита ёһоор договорнуудаар, протоколнуудаар, картануудаар эли тодоор тодорхойлогдон батадхагдаанхай.

Амар мүрэн дээгүүр гарадаг хилэ Айгунска договороор баталагдаа һэн. Энэ договор 1858 оной майн 16-да Айгунь городто Россин гүрэнэй түлөөлэгшэ генерал-губернатор Н. Муравьёвоор, мүн Дайцинска («Агуу ехэ Цинскэ») гүрэнэй түлөөлэгшэ Хэйлунцзянай главнокомандалагша И-Шань гэгшээр баталагдаһан байгаа. Тиихэдээ энэ договорой тэрэнэй оролтодо хэлэгдэһэнэй ёһоор, «ниитын зүбшөөлөөр, хоёр гүрэнүүдэй ехэ, хэтэ мүнхын хани барисаанай аша туһада, тэдэндэ мэдэлтэй зоной аша туһада энэ договор баталагдаа...». Энэ договор 1858 оной июниин 2-то Богдо хаанай указаар баталагдаһан ба Россида 1858 оной июлиин 8-да мүн лэ баталагдаһан байгаа.

Тяньцзинь городто 1858 оной июниин 1-дэ Хитадта байдаг Россин императорай комиссар Путятин ба Хитадай бүрин эрхэтэ дээдэ тушаалта түшэмэл Хуа Шань гэгшэд Тяньцзиньска договорто гараа табиһан юм. Хоёр правительствануудай түлөөлһэн этигэмжэтэд Росси болон Хитадай хоорондохи тодорхойлогдоогүй хилэнүүдые хойшолуулангүй шэнжэлхэ ёһотой гэжэ энэ договороор хараалагдаһан байгаа. Эдэ этигэмжэтэд «хилын гараха шугам тухай үгээ ойлголсохо» ёһотой байһан. «Хилэнүүдэй тодорхойлогдомсоор,— гэжэ Тяньцзиньска договор соо саашань хэлэгдэнэ,—оршон тойронхи газар дайда дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэхэ ба картанууд хэгдэхэ. Эдэнэр хоёр правительствануудта ерээдүйн сагта баримталха хилэ тухай арсашагүй документнүүдынь болоно үгэхэ юм».

Энэ хэлсээе бэелүүлэн, 1860 оной ноябриин 2-то Пекиндэ договор баталагдаһан байгаа. Энэ договор хадаа Айгуньда, Тяньцзиньда түйлагдаһан хэлсээнүүдые батадхан харуулһан, тэрэшэлэн Уссури мүрэн дээгүүр гарадаг хилые тодорхойлһон юм. Пекиндэ баталагдаһан договорто Россин гүрэнэй түлөөлэгшэ Н. Игнатьев, Дайцинска гүрэнэй түлөөлэгшэ «гүн уг гарбалтай И-син гэжэ нэрэтэй хаан хүбүүн» гараа табиһан байгаа. «...Хоёр империнүүдэй хоорондохи хани барисаае улам бэхижүүлхын тулада, худалдаа наймаанай харилсаа хүгжөөхын ба ойлгомторгүй ябадалай гарахагүйн тулада...» энэ договор баталагдаа гэжэ Пекиндэ баталагдаһан договор соогоо хоёр тала батадхан харуулаа һэн. Уссурин хизаараар гараһан хилэнүүдэй бэшэмэл тэмдэглэл ба картануудые һэлгэн абалсаха тухай протокол энэ договорой нэгэн хуби болоно, 1861 ондо энэ договорто хабсаргагдаһан байгаа.

Советскэ Союз ба Хитадай хоорондохи хилэнүүдые тодорхойлдог бусадшье документнүүд шэнги, дурсагдаһан эдэ договорнууд хоёр оронуудай гүрэн түрын хоорондын документнүүд байһан хүсэ шадалаа мүнөөшье бууруулаагүй. Энээниие арсажа шадахагүй байһандаа, хитад тала юридическэ эдэ актнуудай хуулита байһанда һэжэглэл түрүүлхэ гэжэ һэдэнэ, тиихэ зуураа бодото байдалые нюуса далдагүй худал хуурмагаар харуулна.

1860 оной Пекинскэ договорто хабсаргагдаһан хилын шугамые харуулдаг картые «хаанта Росси гансаархана табиһан юм» гэжэ КНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор баталагдана. Энэ хадаа шал худал гээшэ. Үнэхөөрөө хадаа картануудые һэлгэлсэн абаха тухай протоколдо 1861 оной июниин 16-да нэгэ талаһаа Россин гүрэнэй бүрин эрхэтэ комиссарнууд П. Козакевич, К. Будогосский, нүгөөдэ талаһаа — Дайцинска гүрэнэй бүрин эрхэтэ комиссарнууд Чен Ци, Цэин Чун гэгшэд гараа табиһан юм. Энэ протоколдо Россин ба Хитадай үмэнэһөө тусхайта ёһоор тамганууд табигдаа һэн.

«Картануудай ба бэшэмэл тэмдэглэлнүүдэй бүхы экземплярнуудые эсэслэн шалгаһанай һүүлээр», тодорхойлон хэлэбэл,—«Пекинэй договорто хабсаргагдаһан хабсаралга болоһон ород ба манжуур хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн хилын шугамай хоёр картанууд», «тэрэшэлэн Уссуриһаа далай хүрэтэрхи хилын бэшэмэл тэмдэглэл ба дүрбэн картанууд» «хоорондоо бүрин таарамжатай байһаар тодорхойлогдоно» гээд протокол дотор хэлэгдэнэ. «Россин гүрэнэй нэгэдэхи комиссар ород ба манжуур хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн нэгэ экземпляр хилын дэлгэрэнгы картые Дайцинска гүрэнэй нэгэдэхи комиссарай гарта барюулһан, харин энэ картыень хүлеэн абаад, Дайцинска гүрэнэй нэгэдэхи секретарь өөрынгөө ээлжээндэ эдэл хэлэн дээрэ баһал тиимэ карта Россин комиссарта барюулһан юм. Энээн лэ шэнгеэр Уссуриһаа далай хүрэтэр һунаһан хилэнүүдые бэшэмэл тэмдэглэлтэй бусадшье дүрбэн картанууд һэлгэлсэн абтаһан байха юм» гэжэ протокол дотор саашань тэмдэглэгдэнэ. Эдэ бүхы картанууд дээрэ ород ба хитад түлөөлэгшэдэй гарнууд болон тамганууд табигданхай. Гэбэшье КНР-эй правительство эдэ документнүүд соо баталагдаһан ушар баримтануудые хазагайруулан, картые ямар нэгэн «нэгэ талаһаа» табигданхай гэһэншүүгээр мэдүүлхэ юм.

Даманска арал «анханһаа хойшо Хитадай газар байһан», харин Уссури мүрэн 1860 онһоо урда тээ «Хитадай дотоодын мүрэн» байһан юм гэжэ Хитадай правительствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Гэбэшье түүхэтэ баримтанууд эндээшье ондоо байһан тухайнь гэршэлжэ үгэнэ. Дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, Хитад гүрэнэй өөһэдынь хойто зүтэй хилэнүүд Хитадые Манжуурай дайлан абаха үе хүрэтэр Хитадай Агуу ехэ ханаар гарадаг байһан, тиихэдээ Уссури мүрэндэ ямаршье хамаагүй байһан. Манжуурнууд өөһэдөө тэрэ үедэ Ляодунска хахад арал ба Ляохэ мүрэн шадар ажамидардаг байгаа, ондоогоор хэлэбэл, Амар ба Уссури мүрэнүүдһээ урагшаа ба баруун урагшаа 800 ба үшөөшье үлүү километртэ ажаһуудаг байгаа. Манжуурнууд өөһэдынгөө империин хойто зүгэй хилые Мукденэй хажуугаар гарадаг бэхилэлтэнүүд ба харуулай шугам— «бургааһа тариһан нютаг» гэдэгээр XVII зуун жэлэй 70-аад онуудай һүүлээр—80-аад онуудай эхеэр тодорхойлһон юм. Энээгээр гараһан шугамые гүрэнэй хилын харуулшад сахидаг байһан, энэ «нютагай» газаа тээ гараһан манжуур эрхэтэдые хилын саана гараһан шэнгеэр сэгнэдэг байһан. Энээн тухай, тодорхойлон хэлэхэдэ, «Баци Тунчжи Чуцзи» — манжуурай империин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй мэдээжэ хитад түүхэтэ бэшэмэл тэмдэглэл элирхэйлэн гэршэлнэ. «Бургааһа тариһан газар нютагай» үлэгдэлнүүдые мүнөөшье хаража болохо юм. Тиимэ болохолоороо, Уссури хадаа манжуурнуудай «дотоодын мүрэн» байха арганьшье байгаагүй, байгаашьегүй.

Хаанта Росси ба Манжуур-Хитадай Цинскэ империн хоёрэй хоорондохи далай шадарай гүрэнэй хилэ XIX зуун жэлэй хоёрдохи хахадта 1860 ондо баталагдаһан Пекинэй договороор тодорхойлогдоһон байна. Уссури мүрэн Росси ба Хитад хоёрой хоорондохи хилэ гэжэ тодорхойлогдоо һэн. Тиихэдээ тэрээндэ хабсаргагдаһан 1861 оной протоколнуудай ёһоор мүрэн дээгүүрхи участогуудай «хилын шугам» карта дээрэ улаан зурлаагаар заагдаһан байгаа. Даманска арал шадархи хилын энэ шугам мүрэнэй сэхэ хитад эрьеэр татагдаһан юм. Тиихэлээрээ «хилын шугамай» совет талада байхада энэ арал Хитадта бэшэ, харин Советскэ Союзда хабаатай болоно.

Хилэ дээрэхи мүрэнүүдэй голынь хараадуулан тэг дундуурнь гарадаг хилые хамаагүйгөөр тогтоодог тиимэ нормо уласхоорондын эрхэдэ үгы юм гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Тус тус договорнуудые баталхадаа, гүрэнүүд ушар байдалтайнь тааруулан, эгээл таарамжатай зохид гэжэ тоолоһон соогоол тэдэнэр хилые тодорхойлон гаргадаг юм. Хилые мүрэнэй тэг дундуур бэшэ, харин эрьеэрнь тогтоодог байһан жэшээнүүд гүрэнүүд хоорондын харилсаануудта бии байха. 1858 ондо Коста-Рикэ ба Никарагуа хоёрой хоорондо баталагдаһан договор хадаа хилын шугам Сан-Хуан мүрэнэй баруун эрьеэр гарадаг, «Никарагуагай республика энэ мүрэниие эдлэхэ дүүрэн эрхэтэй, тэрэнэй уһые эзэмдэжэ байха бүрин хуулита эрхэтэй» гэжэ тогтооһон байха юм. Мүрэн дээгүүр гарадаг хилые иимэрхүүгээр тодорхойлолго бусад оронуудай хоорондо баталагдаһан хэлсээнүүдтэшье бии.

1860 ондо баталагдаһан Ород-Хитадай Пекинскэ договор иимэ жэшээнүүтэй үшөө нэгэ гэршэ болоно. Хилын шугамай гол мүрэнэй эрхэбэшэ тэг дундуур гарадаггүй байһан ушар хилэ шадарай мүрэнүүдээр тамарха гурим тухай 1951 ондо баталагдаһан совет-хитад хэлсээндэшье мүн лэ мэдэрэгдэһэн байха юм. ...Хилэ шадарай мүрэнүүд дээгүүр хоёр талын суднануудай тамаралга хадаа «гүрэнэй хилын шугамай хаагууршье гараһан байгаашье һаань», мүрэнэй тэг дундуур хэгдэхэ юм гэжэ хэлсээнэй нэгэдэхи статья дотор хэлэгдэнэ.

1964 ондо Пекиндэ зүбшэлсэхэ үедөө совет тала хадаа хитад талын өөрынгөө ээлжээндэ хилын зарим участогуудта совет улад зоной аша туһые мэдэрхээр бэлэн байһанаа мэдүүлээ һаань, эрье шадарай хитад хүн зоной аша туһада түшэглэһэн хитад талын хүсэлэнгүүдые бэелүүлхээр бэлэн байһанаа, али али талададаа буулта хэһэнэй үндэһөөр Амар ба Уссури мүрэн дээгүүр гарадаг СССР, КНР-эй хоорондохи хилын шугам татаха тухай хэлсээ хэхээр бэлэн байһанаа мэдүүлээ һэн. Энэ хадаа түгшүүритэ байдал үгы болгохо, хилэ дээрэ амгалан байдал тогтоохо гэжэ хоёр талын эрмэлзэлдэ үндэһэлһэн ухаансар хэлсээн болохо һэн.

Тиихэдэ хэлсээн баталагдаагүй һэн, ляхадааб гэхэдэ, хитад түлөөлэгшэд газар дайдын болон бусад үндэһэ баримтагүй эрилтэнүүдые табижа, энэ зүбшэлдөө орёо болгоо. Эдэ эрилтэнүүдынь мүнөө байгаа хилын гарадаг шугамыешье, мүн совет-хитад хилые тодорхойлдог бүхы договорнуудыешье ойлгосогүй орёо болгоһон юм.

1884 ондо баталагдаһан «Кашгарска районой Хитад ба Россин хоорондын гүрэнэй хилын бэшэмэл тэмдэглэлые» хараадаа абангүйгөөр Росси хадаа 20 мянга үлүүтэй дүрбэлжэн километр Хитадай газарые эзэмдээ гэһэншүүгээр энэ жэлэй майн 24-дэ хэһэн Хитадай правительствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Гэхэ зуура, хитад талын хэлэдэг 1884 оной майн 22-то баталагдаһан протокол Памирай районда оройдоо хабаатай бэшэ юм. Эндэ дурсагдаһан протоколые гартаа абаһан хүн бүхэн энээндэ үнэншэхэ юм. Бедель дабааһаа Уз-Бель дабаан хүрэтэрхи участок дээрэ урданай Россин Ферганска область ба Хитадай Кашгарска область хоёрой хоорондохи Тянь-Шань хадануудай район шадар Россин ба Хитадай комиссарнууд хилэ татаһан юм, тиигээд хүдэлмэреэ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр 1884 оной майн 22-то баталагдаһан дээрэ дурсагдагша протоколдо гараа табяа һэн. 1894 ондо нотонуудые андалдан абалсаһанай ашаар Памир дээрэхи хилэ тодорхойлогдоһон байгаа. Хоёр тала Сарыкольско шэлээр гарадаг Намир дээрэ эзэлжэ байһан газар дайдаһаа саашаа гарахагүй гэжэ үгээ ойлголсоһон юм. Ямаршье ондоо шугам бэшэ, энэл шугам мүнөө үдэр хүрэтэр бии байдаг.

Баруун зүгэй участок дээрэхи Хитадай хилэ «Балхаш нуураар гарадаг» юм гэһэн баталамжануудшье мэдээжэ баримтануудай ёһоор адагай захын шал тэнэг ябадал шуу. Ородой бэхижүүлгэнүүд ба тосхонууд Дээдэ Иртыш дээрэ XVIII зуун жэлэй эгээл эхин багта байгуулагдаһан юм. Хойто ба Зүүн Казахстандахи казах жузууд (угсаатан) үшөө 1731 ондо, 1740 ондо ородой гүрэнэй эрхэтэд болоһон юм.

Тэрэ үедэ Манжуурай Цинскэ импери Түбэй Азиие, мүнөөнэй Синьцзянь районие дайлан абажа байгаа, ойрадууд, уйгурнууд, казахууд болон Джунгариин, Зүүн Туркестанай газар дайда дээрэ ажаһуужа байһан бусад үндэһэ яһатанай эсэргүүсэлтые даража байгаа. Цинскэ империин булимтаран абаһан газарай баруун зүгтэхи хилэнь Балхаш нуурһаа хэдэн зуугаад километр холо байһан юм.

1758 ондо Джунгариие булимтаран абаһанайнгаа һүүлээр манжуурнууд хадаа казахууд болон киргизүүдэй нүүдэл байра байдалнуудта үе үе болоод лэ дээрмэдэхы добтолго хэжэ эхилээ һэн. Казахстандашье, Дунда Азиин мүнөөнэй Совет Социалис Республиканuудай бусад газар нютагуудташье Цинскэ империин засаг түрын сэрэгэй гү, али граждански ямаршье органууд байгаагүй. Эндэ манжуур гү, али хитад граждански хүн зон хэзээдэшье байгаагүй юм гэхэ эндэ хэлэһэнэйшье үлүү.

Тиимэ болохолоороо баруун зүгтэ Хитадай хилэ Ганьсу ба Сычуань провинцинуудһаа сааша ошодоггүй, тиимһээ тиитэрээ Балхаш нуур хүрэтэр хэзээдэшье хүрэдэггүй байгаа гэжэ түүхэтэ баримтанууд гэршэлжэ үгэнэ.

II.

Энэ оной мартын 29-дэ хэһэн мэдүүлгэ дотороо Советскэ правительство тэгшэ бэшэ договорнуудта Советскэ Союзай ямараар хандадаг тухай асуудал дээрэ тогтоһон, энэ эгээл тодо һонор асуудалаар ниитын

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

УРДА ВЬЕТНАМАЙ РЕСПУБЛИКЫН САГ ЗУУРЫН РЕВОЛЮЦИОННО ПРАВИТЕЛЬСТВЫЕ МЭДЭРЭЛГЭ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинтай июниин 13-да, Кремльдэ, Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын Национальна фронтын Москвадахи саг үргэлжын түлөөлэлгые толгойлогшо Данг Куанг Минь гэгшэ уулзаһан байна. Тиихэдээ арадуудай сүлөөрэлгын хүдэлөөниие дэмжэхэ ленинскэ ёһо заршамуудые хүтэлбэри болгодог ба Урда Вьетнамай арад зоной баатарлиг тэмсэлдэ халуун талархалтайгаар хандадаг Совет правительство хадаа Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствые тоожо мэдэрһэн байна гээд нүхэр Косыгин мэдээсэбэ.

Урда Вьетнамай бэеэ даанхай байдалай түлөө, демократиин, эб найрамдалай болон нейтралитедэй түлөө Сайгоной милитаристнуудай болон империалис эзэрхэг түрэмхэйшүүлдэ эсэргүүсэн Урда Вьетнамай арадай хэжэ байдаг сүлөөрэлгын тэмсэлые али бүхы талаһаань дэмжэжэ байһанай үшөө нэгэ эли тодо гэршэ болоһон Советскэ Союзай правительствын энэ шэнэ шухала хэмжээ абаһанайнь түлөө Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствын, мүн бүхы арад зоной үмэнэһөө Данг Куанг Минь гэгшэ КПСС-эй ЦК-да, Совет Правительствада, Советскэ Союзай арадуудта үнэн зүрхэнэй халуун баясхалан хүргэбэ.

(ТАСС).

• • •

МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствын түрүүлэгшэ Хюинь Тан Фат гэгшын нэрэ дээрэ телеграмма эльгээхэдээ, Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствые хуулита ёһоор тоожо мэдэрхэ болоһон тухайгаа МНР-эй правительство мэдүүлһэн байха юм.

Мүн тэрэшэлэн Болгари, Венгри, Югослави хадаа Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствые тоожо мэдэрһэн байна.

(ТАСС).

ГОСПОДИН ХЮИНЬ ТАН ФАТ ГЭГШЭДЭ А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛЬГЭЭҺЭН ТЕЛЕГРАММА

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствын түрүүлэгшэ Хюинь Тан Фат гэгшэдэ телеграмма эльгээһэн байна. Тиихэдээ Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительство байгуулагдаһаниие Совет правительство тон ханамжатайгаар угтаба гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнэ.

Өөрынгөө интернациональна үүргэ уялгада үнэн сэхэ байдаг Советскэ Союзнай национальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэжэ байгаа арадуудай талада ходоодоо байдаг ба байһаншье зангаараа гэжэ тус телеграмма соо тэмдэглэһэн байха юм. Сайгоной марионеточнэ засагта болон тэдэниие далдалжа байгаа империалистнуудта эсэргүүсэн, Урда Вьетнамай арад зоной хэжэ байдаг тэмсэлые Советскэ Союз шударгыгаар дэмжэжэ байнхай. Иимэ политика баримталан Совет правительство хадаа Урда Вьетнамай Саг зуурын революционно правительствые тоожо мэдэрхэ тухай мэдүүлнэ.

А. Н. Косыгин господин Хюинь Тан Фат гэгшые Суг зуурын революционно правительствые толгойлогшын тушаалда томилһонтойнь дашарамдуулан амаршалаад, Урда Вьетнамай арад зоной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ амжалта туйлахыень тэрээндэ өөртэнь, мүн тэрэнэй толгойлһон правительствада халуунаар хүсэһэн байна.

(ТАСС).

ХАМТАРЖА ХЭҺЭН МЭДҮҮЛГЭ

СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко 1969 оной, июниин 10-һаа 13 хүрэтэр Арабуудай нэгэдэмэл республикада албанай хэрэгээр айлшалан ошоһон байгаа.

ОАР-ай президент Гамаль Абдель Насер СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министртэй уулзажа, тэрээнтэй хэлсээ хэһэн байна. Тиихэдээ али али таладаа этигэхэ, хани ёһоной оршон байдалда үнгэржэ, Советскэ Союзай болон Арабуудай нэгэдэмэл республикын хоорондохи хани харилсаае гэршэлэн харуулаа.

Мүн тэрэшэлэн А. А. Громыкын болоод ОАР-ай гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Риад гэгшын хоорондо хэлсээн болоһон байха юм.

Иимэ хэлсээн болохо үедэ олон ондоо һалбаринуудаар Советскэ Союзай ба Арабуудай нэгэдэмэл республикын хоорондохи хоёр талын хани халуун харилсаануудые саашадаа хүгжөөлгэдэ хабаадаха хэдэ хэдэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Советскэ Союз болон Арабуудай нэгэдэмэл республика хадаа Дүтын Зүүн зүгтэхи шахардуу шанга байдалые эбэй ёһоор таарамжатай болгохо арга бэдэржэ олохо ябадал хадаа 1967 оной, ноябриин 22-то Аюулгүйн Соведэй гаргаһан резолюциие али бүхы талаарнь шууд дүүргэжэ, 1967 оной июниин 5-да эзэрхэг түримхэй добтолго хэжэ эзэмдэһэн бүхы араб газар нютагуудһаа Израилиин сэрэгүүдые гаргажа абаашахые эринэ гэжэ дахяад мэдүүлнэ гээд хамтын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

СССР-эй правительство хадаа эзэрхэг түримхэй добтолгын хойшолонгуудые усадхахын түлөө ОАР-ай, мүн бэшэшье араб гүрэнүүдэй хэжэ байһан үнэтэ зүб тэмсэлые хүсэд дүүрэн дэмжэхэ байһанаа дахин мэдүүлнэ.

(ТАСС).

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ АМАРШАЛГА

СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Урда Вьетнамай Саг зуурын революционно правительствын гадаадын хэрэгүүдэй министр госпожа Нгуен Тхи Бинь гэгшэдэ телеграмма эльгээжэ, тэрээн соогоо Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствын байгуулагдаһанай дашарамда, үнэн зүрхэнэй халуун амаршалга хүргэһэн байна.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаалда томилогдоһонтойнь дашарамдуулан А. А. Громыко госпожа Нгуень Тхи Бинь гэгшые амаршалаад, Урда Вьетнамай баатарлиг арадай аша туһада зорюулан, ажал ябуулгадаа амжалта туйлахыень хүсэһэн байгаа. (ТАСС).

Мүнөөдэр—медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэр

Улаан-Үдэ городой Железнодорожно районой үхибүүдэй консультацнда Альфер Екатерина Григорьевна медицинскэ ахалагша сестрагаар олон жэлдэ һайнаар хүдэлнэ.
Зураг дээрэ: Екатерина Григорьевна пациенттэеэ байна.
К. ГАБАЕВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Республикын медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряадай АССР-эй габьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

Арад зоной элүүрые хамгаалха хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй габьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Баженова Софья Григорьевнада — Кабанскын аймагай Байгал-Хударын больницын врач.

Намсараева Серафима Борисовнада — Улаан-Үдэ городой № 1 больницын врач.

Ханхасаева Мария Михайловнада — Мухар-Шэбэрэй аймагай больницын врач-стоматолог.

Шитова Нина Ивановнада — Хяагтын туберкулезно диспансерэй врач-фтизиатор.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной июниин 13.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ 1969 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ, В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ АБТАҺАН СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУДАЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ЯБАСА ТУХАЙ

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй гүрэтэйгөөр угтахын түлөө дэлгэрһэн бүхэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоһон республикын ажалшад табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даалгабаринуудые, мүн баталан абаһан социалис уялгануудаа оролдоо эхэтэйгээр дүүргэжэ байна гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Совет тэмдэглэнэ.

Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй жэшэбэл, 1969 оной таба һарын туршада худалдаанда үгтэһэн промышленна продукциин хэмжээн 6 процентээр дээшэлээ. Тэрэ тоодо нютагай Советүүдэй мэдэлэй предприятинуудта 9 процентээр өөдэлбэ.

Гол шухала продукци — электроэнерги, теплоэнерги, автокран, прибор болон оньһожоруулгын хэрэгсэл, электродвигатель, цемент, шифер, хабсаргаламал түмэр-бетон, станкэ, гэрэлүүдэй хэрэгсэл, сонхын шэл, мебель, хубсаһа угаалаг машина, ноопон бүд, өөмэл хубсаһа, сагаан эдеэ, кондитерскэ зүйл болон бусад түрэлэй продукци үйлэдбэрилхэ түсэб дүүргэгдэһэн байна.

Республикын агаарай ба түмэр замай транспорт, автотранспортна олон предприяти ашаа зөөхэ түсэбөө дүүргэбэ.

Барилгын генподрядна ба субподрядна организацинуудай ажал нэгэ бага һайжаржа, нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн 15 процентээр дээшэлээ. Түрүүшын таба һарын туршада байрын 25 мянга шахуу дүрбэлжэн метр талмай, 1016 һууритай һургуулиин байранууд, нийтын эдеэ хоолой 312 һууритай предприятинууд, хүдөө ажахые электрификацилха 243 километр электролини, бусад барилга ашаглалтада үгтөө.

Олонхи колхоз, совхозууд нёдондо жэлэйхиһээ һуралгүй һайнаар малайнгаа үбэлжэлгэ үнгэргэбэ. Малай гарзада орохо ушар хоёр дахин шахуу бага болоо. Һү һаали, мяханда тушаагдаһан малай шэгнүүр нилээд дээшэлээ.

Хүдөө ажахын хүдэлмэришэд хабарай эртын тарилга амжалтатайгаар дүүргэбэ. Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд эд бараа наймаалха түсэбүүдээ дүүргэээ. Республикын хүн зондо үргэн хэрэглэлэй 1,7 миллион түхэригэй эд бараан түсэбһөө гадуур наймаалагдаба. Нийтын эдеэ хоолой наймаан нёдондоной энэ үеынхиһөө 2 миллион түхэригөөр дээшэлэнхэй.

Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха предприятинуудай хүдэлмэри һайжаруулагдаба. 1969 оной таба һарын туршада ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха хүдэлмэри республика дотор бүхэлөө нёдондо жэлэйхиһээ 25,7 процентээр дээшэлээ, тэрэ тоодо ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха министерстводэ 30 процентээр, хүдөө нютагуудта — 45 процентээр дээшэлээ. Гутал, хубсаһа оёлгоор, ажаһуудалай прибор болон телерадиоприбор заһабарилгаар, мебель бүтээлгээр, химическэ аргаар хубсаһа сэбэрлэхэ ба будалгаар, ноопон хубсаһа нэхэлгээр ажалшадай захил илангаяа дээшэлһэн байна.

Алдарта ойн урда тээхи мүрысөөндэ республикын соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриин удха шанар ба онол арга улам һайжаруулагдана. Финансова болон ажахын органууд мүнгэ зөөри элсүүлхэ талаар яһала хүдэлмэри ябуулна.

Ажалшадай депутадуудай нютагай Советүүдэй гүйсэдкомууд город болон хүдөө тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэһээр байна.

Гэхэтэй хамта, арадай ажахын зарим һалбаринуудта абтаһан социалис уялгануудай муугаар дүүргэгдэхэһээ гадна, гүрэнэй түсэбэй дүүргэгдээгүй байһаниие 1969 оной таба һарын үрэ дүн элирүүлэн харуулба. Республика дотор промышленна продукци худалдаанда үгэхэ түсэб 99,5 процент дүүргэгдээ. Тиин 1,5 миллион түхэригэй продукци дутуу үйлэдбэрилэгдөө. Нүүрһэ малтаха, модо бэлдэхэ ба шэрэхэ, хирпиисэ, избёосхо, трикотажна хубсаһа, валенкэ, шаажан гүйлгэһэн амһарта, малай тоһо, макарон болон колбасна зүйл ба бусад продукци гаргаха түсэб дүүргэгдээгүй.

Хүдөө ажахыдашье бапал горитой дутагдалнууд бии байһаар. Колхоз, совхозууд үнеэлэй тоо үсөөрүүлээ, нёдондо жэлэйхиһээ бага мяхан худалдагдаа. Эбэртэ бодо мал, хони бэлшээн таргалуулха хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар олохон колхоз, совхозууд ехэ дутагдалтай.

Зарим аймагуудта тэжээл бэлэдхэлгэ ба силос даралгада, хони хайшалалгада бэлэдхэл унжагайржа байна.

Буряадай транспортна управлени энэ жэлдэ ашаанай автомашина ба автобусуудые ашаглаха түсэбөө дүүргэнэгүй, энэ шалтагаанһаа боложо, арадай ажахын ашаа шэрэлгэ ба пассажирнуудые зөөлгэ удаанаар дээшэлээ.

Таба һарын дүнгөөр капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри ашаглаха жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ 34 процент болоо. Фондынуудые ашаглалгада үгэхэ ушар ехэ гээгдэлтэ оронхой.

Нютагай Советүүдэй мэдэлэй культурна ажаһуудалай барилганууд, илангаяа культурын, гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын министерстэнүүдэй, коммунальна ажахын ба ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха министерствэнүүдэй барилганууд ехээр унжагайрна.

Барилгын зарим подрядна организацинууд түсэбөө хангалтагүйгөөр дүүргэнэ. «Межколхозстрой» нэгэдэлэй таба һарын түсэб ойролоо 20 процент, барилга-хабсаралгын 834-дэхи поезд—32, ТЭЦ-эй барилгын управлени—44, «Бурвнистрой» трест—30 процент дүүргээ. Буряадай барилгын управлениин хүдэлмэриин эршэ һула байһан зандаа.

Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаанай олохон предприятинууд даалгагдаһан түсэбүүдээ дүүргэнэгүй. Республикын олохон аймагуудта бии байһан эд бараа наймаалга таһалдалда ороно. Хүдөө нютагуудта хилээмэ, бүүлхэ, сагаан эдеэ муугаар наймаалха ушар али олон үзэгдэнэ.

Арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын ба соёл культурын органуудай хүдэлмэридэ горитой дутагдал бии байһаар. Һуралсалай энэ жэлдэ юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта һурагшадые абаха түсэб дүүргэгдээгүй, нэгэ класста хоёрдохёо һууха ушар олон, эхин классуудые һуралсалай шэнэ программада оруулха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Республикын элүүрые хамгаалгын министерство эмнэлгын газар олошоруулха, барилгын хүдэлмэри түргэдхэхэ, тэрэшэлэн хүн зоной дунда үбшэнһөө һэргылэлгын хүдэлмэри һайжаруулха талаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байна.

Республикын соёл культурын олохон эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хэмжээн мүнөө сагай эрилтые хүсэд хангажа шаданагүй. Соёл культурын зарим эмхи зургаанууд коммунис байгуулалтын амжалтануудые, социалис мүрысөөнэй түрүүшүүлэй дүй дүршэлые, гүнзэгыгөөр тайлбарилан харуулжа шаданагүй, предприяти, колхоз болон совхозуудай гол зорилгонуудтай өөһэдынгөө хүдэлмэриие нягтаар холбоногүй.

Олохон министерство, управлени, ведомство, ажалшадай депутадуудай аймагай, районно, городской Советүүдэй гүйсэдкомууд предприяти, колхоз, совхоз бүхэнэй арадай ажахын түсэб болон абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри һулаар ябуулна, энэ ажалаа бэелүүлхэдээ аймагай, районой, городской, сельскэ, сомоной ба поселково Советүүдэй эдэбхитэй депутадууд багаар түшэглэнэ, арадай ажахын түсэб болон уялгануудай дүүргэлтые һулаар хинан шалгана гэжэ дээрэ дурсагдаһан дутагдалнууд элирүүлэн харуулба.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

1. Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ 1969 оной гүрэнэй түсэбэй ба В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойн хүндэлэлдэ абтаһан социалис уялгануудай дүүргэлтые хангаха шухала хэмжээнүүдые абахыень Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советые уялгалха. Гээгдэлтэ ороһон предприятинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулан, предприяти, барилгын, ажахын организаци ба эмхи зургаан бүхэнэй гүрэнэй түсэб болон социалис уялгануудаа дүүргэхын түлөө министерство, управлени, ведомствэнүүдтэ, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ шангадхаха.

Предприятинуудай цех болон участогуудай хүдэлмэриие һайжаруулха, технологиие шэнэлхэн хубилгаха, түхеэрэлгэ болон транспортын мини байха ушарые усадхаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулан, түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэлгэдэ зорюулан, богони болзор соо эмхидхэлэй техническэ хэмжээ ябуулганууды зохёон бэелүүлхые министерство, управлени, ведомствэнүүдтэ, союзна, союзно-республиканска ба республиканска предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ даалгаха. Абаһан уялгаа дүүргэхэ хэрэгтэнь предприятинуудта хэрэгтэй туһаламжа хүргэхэ.

2. Нютагай промышленностиин министерствэ, барилгын материалнуудай промышленностиин ба түлишын промышленностиин управлениинүүд өөһэдынгөө мэдэлэй предприятинуудаар продукци худалдаха 5 һарынгаа түсэб дүүргүүлжэ шадаагүй гэжэ тэмдэглэхэ.

Хахад жэлэй дүүрэтэр энэ гээгдэлһээ гарахын тула хэмжээ ябуулганиудые дахин абахыень тэдэниие уялгалха.

3. Байгша оной гурбадахи кварталай туршада ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха түсэб дүүргэлгэдэ гээгдэжэ ябаһанаа усадхаха ба 1969 оной түсэбые предприяти бүхэнэй заатагүй дүүргэлтэ хангахые, хэһэн ажалайнгаа шанарые эрид дээшэлүүлхэ ба хүн зониие һайнаар хангадаг болохые ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха министерствые уялгалха. Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха предприяти олошоруулха талаар КПСС-эй обкомой бюрогой ба республикын Министрнүүдэй Соведэй 1967 оной октябриин 21-нэй тогтоолые бэелүүлэн, илангаяа холын һуурин тосхонуудай, городуудай захын хүн зониие хангаха хүдэлмэри эрид һайжаруулха хэмжээ абахыень дурсагдаһан министерствые уялгалха.

4. Управленинигээ мэдэлэй предприятинуудта 1970 ондо гэр байрын ханын материал үйлэдбэрилгэ эрид ехээр дээшэлүүлхын тула бэлэдхэлэй шухала хүдэлмэри хангахыень барилгын материалнуудай промышленностиин управлениие уялгалха. Тиихэ зуураа хирпиисын заводуудые үбэлэй үеын хүдэлмэридэ һайнаар бэлдэхэ, тэрэшэлэн избёосхо үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха.

5. Энэ жэлэй сагай уларилай онсо өөрсэ байдые хараада абажа, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэриие агротехническэ эрхим шанартайгаар үнгэргэжэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса туйлаха, алууһа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, газар таряалангай болон мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха талаар абаһан социалис уялгануудаа бэелүүлхын түлөө хэмжээ абахыень хүдөө ажахын министерстводэ, мелиораци болон уһанай ажахын министерстводэ, аймгүйсэдкомуудта даалгаха.

Мяха ехээр абаха, гүрэндэ худалдаха асуудалда онсо анхарал табижа, алууһа малаа зундаа һайнаар бэлшээжэ, шахан таргалуулжа, гүрэндөө тарган һайн мал тушааха, жэжэ, туранхай мал гүрэндэ тушаахагүй.

Сабшалан, таряалан, бэлшээри уһалхын тула бүхы бии байгаа арга боломжонуудаа, техникээ хэрэглэхэ талаар бүхы хэмжээнүүдые абаха.

6. Буряадай барилгын управлени, «Бурятцелинстрой» трест, барилга-хабсаралгын № 834 поезд, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл үйлэдбэриин, гэр байрын, коммунальна ажахын болон культурна ажаһуудалай предприятинуудай барилгые ашаглалгада оруулха таба һарынгаа даабариие дүүргээгүй байһыень тэмдэглээд, капитальна барилгын талаар гээгдэлһээ гараха хэмжээнүүдые байгша оной июнь, июль һарануудта абаха эрилтэ табиха.

Нютагай Советүүдэй мэдэлэй барилгын хүдэлмэриие һайжаруулжа, 1969 ондо Министрнүүдэй Советэй барилгануудые ашаглалгада оруулхаар Буряадай барилгын управлени уялгалагдаба.

Хүдөө ажахын нэгдэлтэй барилганууды, мүн һургуули болон коммунальна барилгануудые түргэнөөр бүтээхэ, ургаса хуряалгын жэгдэрэн эхилтэр ашаглалтада орохоор байһан барилгануудые гол түлөб дүүргэхэ хэмжээ абаха эрилтэ «Бурятцелинстрой» трестэ табиха. Энэ зорилгоор захил хэгшэдтэй зүбшэжэ, ашаглалгада орохоор байһан барилгануудые дүүргэхэ график зохёожо баталаад, энэ барилгануудта хэрэгтэй хүдэлмэриин хүсэ болон механизмуудые хүсэдөөр табижа, барилгын материалнуудые элэ барилгануудта һаалгүйгөөр асаржа байха.

Абаһан социалис уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэхэ шухала эрхэ нүхэсэл бии болгохын тулада барилгада хэхэлэ эгээн таарамжатай зунай һарануудта барилга-хабсаралгын хүдэлмэри эрид ехээр түргэдхэхэ тухай СМП-834-нэй, «Бурятмежколхозстрой», Коммунальна ажахын министерствын "заһабарилга-барилгын трестын, ТЭЦ-эй СУ-гай, авиационно заводой, ЛВРЗ-гэй, Зэдын комбинадай, Автомобильна харгы барилгын ба заһабарилгын управлениин барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ хэхэ.

7. Сезонно предприятинуудта нютагай барилгын материалнуудые бүри ехээр гаргадаг болохо хэмжээнүүдые абахыень, июнь һараһаа оройтуулангүйгөөр бүхы сезонно хирпиисын заводуудые, избёосхын үйлэдбэринүүдые хүсэд шадалаарнь хүдэлгэхыень, тэдэнэй хүдэлмэриин хойноһоо сас үргэлжын хиналта тогтоохыень ажалшадай депутадуудай аймагай, сельскэ, сомоной Советүүдэй гүйсэдкомуудые, Хүдөө ажахын министерствые, Ажаһуудалай талаар хүн зониие хангалгын министерствые, Буркоопсоюзай правлениие, «Забайкаллес» комбинадые, Түлишын промышленностиин управлениие уялгалха.

Ажахынуудай хүсөөр барилгын ехээр хэгдэдэг болоһые хараада абан, республикын колхоз, совхозуудта столярна зүйлнүүдые, сонхын болон үүдэнэй блогуудые, барилгын бусад зүйлнүүдые бүтээхэ тусхай цехүүд болон мастерскойнуудые байгуулхыень һанамжалан дурадхаха.

8. Проектнэ документацинуудай шанар дээшэлүүлхыень, барилгануудай проектын өөрынь үнэ хямдаруулхыень, тэдэниие барилгын хойноһоо авторнуудай зүгһөө хэдэлэг хиналтые һайжаруулхыень Барилгын ба архитектурын хэрэгүүдэй талаар управлениие, «Бурятгражданпроект», гэжэ институдые, «Промпроектын» Буряадай конторые, «Красноярскгипросовхозстрой» гэжэ институдай филиалые, бусад проектнэ организацинуудые уялгалха.

9. «Хүдөө нютагуудта гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 1968 оной апрелиин 9-нэй, «Хүдөөгэй барилгада шефскэ туһаламжа үзүүлхэ тухай» КПСС-эй обкомой бюрогой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1968 оной декабриин 24-нэй тогтоолнуудай дүүргэлтын дүнгүүдые хаража үзэхыень, дурсагдаһан тогтоолнуудаар тодорхойлогдоһон даалгабаринуудые эмхи зургаан, предприяти бүхэнэй заатагүй дүүргэлгые хангахыень министерствэнүүдые, управлениинүүдые, зургаануудые, союзна, союзно-республиканска, республиканска мэдэлэй промышленностиин барилгын организацинуудай, предприятинуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, ажалшадай депутадуудай аймагай ба городой Советүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалха.

10. Хүн зониие худалдаа наймаагаар хангалгые саашадань һайжаруулхыень, зунай худалдаа наймаа, тэрэшэлэн ажалшадай зунайнгаа амаралта үнгэргэдэг газарнуудта худалдаа наймаа бүри һайнаар эмхидхэхыень, үхэн һүнэй продуктнуудые, һэрюусүүлгын ундануудые, шэнэ овощ болон ногоон мангир зунай сагта бүри элбэгээр худалдахыень Худалдаа наймаанай министерствые, Буркоопсоюзай правлениие, республикын худалдаа наймаа эрхилдэг организацинуудые уялгалха.

Республика соогоо, тэрэнэй газаа тээгүүр эд бараа худалдажа абалгые 1969 ондо эмхидхэхыень, хүдөөдэ наймаа хэхэ түсэбые хүсэдөөр дүүргэхэ хэмжээнүүдые абахыень, энэ зорилгоор хүдөөгэй хүн зоной пөөсэнүүдые үргэнөөр хабаадуулхын тулада үлэһэн хүдөө ажахын продуктнуудыень зонһоо худалдажа абахыень, үрэ жэмэс, һархяаг гэхэ мэтые бэлэдхэлгэ эмхидхэхыень Буркоопсоюзай правлениие, республиканска худалдаа наймаанай оптово баазанүүдые уялгалха.

Министерствэнүүдэй, управлениинүүдэй, мүн союзна, союзно-республиканска мэдэлэй промышленностиин предприятинуудай 1969 ондо арадай хэрэглэлэй эд бараа үгэхэ түсэбэй дүүргэлтын, тэрэшэлэн розничнэ худалдаа наймаанай ба нийтын эдеэ хоолой газарнуудай тоо олон болгохо түсэбэй дүүргэлтын асуудалнуудые хаража үзэхыень, тогтоогдоһон даалгабаринуудай дүүргэлтэ ба үлүүлэн дүүргэлтые хангаха хэмжээнүүдые абахыень республикын Министрнүүдэй Советтэ даалгаха.

11. Совет арадай түүхэтэ илалтануудые ленинскэ национальна политикын ба арадуудай хани барисаанай илаа мангалтые тайлбарилгые, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие Буряадай АССР-эй Культурын министерство, ажалшадай депутадуудай аймагай, районой ба городской Советүүдэй гүйсэдкомууд һайжаруулха ёһотой.

Уран һайханай бүлгэмүүдэй, зураглал харуулгын искусствын саашанхи хүгжэлтые, репертуарай соёл сургалай-уран һайханай хэмжээе, наадалгын шадабариие дээшэлүүлгые хангаха, уран һайханай бүлгэмүүдтэ хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенциие үргэн олоор хабаадуулха.

12. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта һурагшадые абаха түсэб заатагүй дүүргэхэ, һурагшадай ойлгосые дээшэлүүлхэ, һурагшадай һургууляа хаялгые уридшалан зайсуулха, һургуулинуудтахи бүхы һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха ябадал Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерство, ажалшадай депутадуудай аймагай, районно ба городской Советүүдэй гүйсэдкомууд хангаха зэргэтэй.

1969—1970 онуудай шэнэ һуралсалай жэлэй эхилхэ хүрэтэр бүхы һургуулинуудай һуралсалай шэнэ программада орохоёо байһантай дашарамдуулагдан, һургуулиин шэнэ байшангууд ашаглалгада үгтэхэ, хуушан һургуулиин байшангууд үргэлхэглэхэ, бүлтадаа заһабарилагдаха, тэрэшэлэн интернат-һургуулинуудай хамтын байрануудые, тэрэшэлэн һургуулинуудай дэргэдэхи нийтын интернатуудые бариха, заһабарилха хэрэгтэй.

13. Буряадай АССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерство, ажалшадай депутадуудай аймагай, районно ба городской Советүүдэй гүйсэдкомууд хадаа республика дотор элүүрые хамгаалгын хэрэг саашадань һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаха, эмнэлгэ-һэргылэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин дутуунуудые эрид шууд зайсуулха, амбулаторно-поликлиническэ эмхи зургаануудай тоо олон болгохо түсэбэй, тэрэшэлэн элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай шэнэ гэр байшангуудые бариха түсэбүүдэй дүүргэлтые хангаха.

* * *

Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даалгабаринуудые, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе тэмдэглэхын тулада абтаһан социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэлтэ республикын экономико ба культурые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ Буряад ороной ажалшадай шэнэ туһа нэмэри болохо байна.

Түсэбөө, ойн урда тээхи жэлэй уялгануудые болзорһоонь урид дүүргэхын, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхим хэрэгүүдээрээ угтахын түлөө тэмсэлдэ нютагай Советүүд, Советүүдэй сас үргэлжын комиссинууд, депутадууд, республикын бүхы ажалшад эдэбхитэйгээр хабаадаха гэжэ найдажа байһанаа Верховно Совет элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан. 1969 оной июниин 10.

Агуу ехэ вождь В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй түүхэтэ ойе баяр баясхалангай оршон байдалда угтахаяа совет арад ехэ бэлэдхэл хэжэ байна. Энэ бүгэдэ арадай һайндэрые шэнэ шэнэ амжалтаар угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөн улам үргэдэнэ, эршэ хүсэ ороно. Иимэ үе сагта һайн һайхан ульгэр жэшээтэ үүсхэлнүүд урган мүндэлнэ.

Коммунизм байгуулха ехэ тэмсэлдэ Коммунис партиин ажалшан түмэниие элсүүлхэ хүдэлмэридэнь тэрэнэй эдэбхитэй туһалагша профессиональна союзууд горитой ашэ туһа хүргэдэг гээшэ. Тэдэнэй зэргэдэ жагсалсаһан хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюз хубитаяа мүн лэ горитойгоор оруулалсажа байдаг. Энэ профсоюзай анха байгуулагдаһаар мүнөөдэр табин жэл гүйсэбэ.

Хүдөөгэй ажалшадай профсоюз байгуулха тухай үүсхэл В. И. Ленин анха түрүүлэн гаргаһан юм. 1917 оной июлиин 7—8 үдэрнүүдтэ Петроградта профсоюзуудай Бүхэроссиин конференциин болоһонтой дашарамдуулан, «Правдада» бэшэһэн статья соогоо хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй профсоюзые заатагүй байгуулха тушаа үндэһэн заабари үгэһэн бэлэй.

1919 оной июниин 15-да Москвада Союзуудай байшанда газар ажалай хүдэлмэришэдэй профсоюзай Бүхэроссиин I съезд нээгдэһэн юм. Тэрэ съездэ 48 мянган гэшүүдые түлөөлһэн 142 делегат ороной 30 губерниһээ ерэһэн байгаа. Түрүүшын съездын делегадууд В. И. Ленинниие хүндэтэ түрүүлэгшээр һунгаа һэн. Владимир Ильич съездын заседанида хабаадажа шадахагүй байгаа. Тиигэбэшье тэрэнэй хүдэлмэри тухай ходо һонирхожо байһан, энэ профсоюзда мүнгөөр, кадрнуудаар туһалхые заабарилһан гэхэ.

Нигэжэл совхозуудай хүдэлмэришэдые, батрагуудые, хүдөө ажахын алба хаагшадые нэгэдүүлһэн профсоюз анха байгуулагдаһан түүхэтэй. Тэрэл 1919 ондо модоной ажахын хүдэлмэришэдэй профсоюз байгуулагдаа. Удаань 1920 ондо тэрэ профсоюз газар ажалай хүдэлмэришэдэй профсоюзтай нэгэдэжэ, «Всеработземлес» гэһэн нэрэтэй болоһон юм.

1920 оной май һарада Прибайкалиин баруун талада газар ажалай ба модоной хүдэлмэришэдэй профсоюз Дээдэ-Үдэ хотодо байгуулагдаһан түүхэтэй. Тиихэдэ тэрэ профсоюз миил 230 гэшүүдтэй байһан. 1937 оной майн 5-да землеорганудай профсоюзай Зүүн Сибириин хизаарай комитедэй мэдэлһээ гаража, өөрын областной бүрин эрхэтэ организаци болоо һэн. Тэрэ үедэ тус организаци 1669 гэшүүдтэй байгаа.

Энэ профсоюз анха байгуулагдаһан дары батрагуудай дунда, совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда элдэб янза түхэлэй эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулжа эхилээ һэн. Илангаяа үзэг бэшэггүй байдалые усадхаха, һургуулида оруулжа һургаха хэрэгтэ анхарал хандуулагдаа. Профсоюзайл эдэбхитэй хүдэлмэриин ашаар хэдэн зуу, мянган батрагууд, хүдөө ажахын хүдэлмэришэд, үгытэй таряашад гүрэнэй политическэ ажабайдалда шударгыгаар хабаадалсажа, шэнэ байдалай түлөө тэмсэжэ ороһон шуу. Хамтын ажал эмхидхэлгэдэ, ниюдарган баяшуулые анги болгон усадхалгада, совхоз, МТС, колхоз бэхижүүлгэдэ хүдөө ажахын профсоюзай оруулһан хубита ехэ. Энэ профсоюзай үүргэ, ажал ябуулгань улам бүри нарижан һайжараа, ёһотойл нийтын эгээл олон гэшүүдтэй, үүсхэлшэ эмхи болохо шадаһаниинь мэдээжэ.

АЛДАРТА ЗАМААР…
ДАБШАН ЕРЭЬЭ…

(Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй проф… байгуулагдаһаар табин жэлэй ой гүйсэ…)

Мүнөө үедэ профсоюзай хүдэлмэри хадаа хүдөөгэй ажалшадай эдэбхи үүсхэл улам үргэдхэхэ, оюун бэлигынь баяруулха, КПСС-эй XXIII съездын, хүдөө ажахын асуудалнуудаар абаһан ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэхын түлөө үргэн нийтые элсүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдана. Коммунис партиин сэсэ мэргэн хүтэлбэри доро хүдөөгэй ажалшад һүүлэй үедэ һайн һайн амжалта туйлаа, хүдөө ажахын үйлэдбэри урагшаа нилээд дабшаа гээшэ. Хүдөөгэй профсоюзай организацинуудай ябуулдаг нийтэ-эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри элһи бодо һайжараа.

Партиин хараалһан зорилгонуудые бодотоор бэелүүлхэ зорилгоор манай Буряад ороной хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абанхай. Тэрэниие бэелүүлхын тулада профсоюзай организацинууд ажахынуудай хүтэлбэритэй нэгэн хамта партийна организацинуудай хүтэлбэри доро социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар, үрэ дүн һайнтайгаар эмхидхэхэ гэжэ оролдолгоёо гаргажа, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэжэ байдаг шуу. Мүнөө үедэ хүдөөгэй 35,6 мянган хүдэлмэрилэгшэд мүрысөөндэ оролсонхой. Тиихэдэ коммунис ажалай түлөө хүдэлөөндэ 13,5 мянга шахуу хүн хабаалажа, эрхим амжалтын түлөө, ажалай ехэ бүтээсын түлөө тэмсэнэ.

Профсоюзай организацинуудай хабаадахагүй асуудал огто үгы. Багашье, ехэшье хэрэгүүдтэ нэгэ жэгдэ хандаха, хүнүүдэй дунда ябуулагдаха хүдэлмэриие улам нарижуулха, мүрысөө улам дэлгэрүүлхэ, үйлэдбэриин арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэн хэрэглэхэ гээшэ профсоюзай организацинуудай эгээл урдаа хараха зорилгонуудынь мүн болоно. Элэнэйл эмхидхэлэй хэмжээнһээ ажахы, һалбари бүхэнэй абаһан социалис уялгануудай бодото дүүргэлтэ дулдыдаха байна бшуу. Профсоюзай хүдэлмэри халаа В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалта түгэсөөр угтаха гэһэн уряа доро эмхидхэн ябуулагдаха байһаниинь элитэ.

Хабарай тарилта болзоо соогоо хэгдэжэ, дүүрэнтэһэн үетэй. Гэбэшье тарилгын хойноһоо харууһа эмхидхэлгэ, сабшалан болон бэлшээри уһалалга, малай тэжээл бэлэдхэлгэ гээшэ эгээл харюусалгатай хүдэлмэринүүд. Нийтынгээ алууһа мал зундаа һайнаар алуулха, таргалуулха, ашаг шэмынь дээшэлүүлхэ талаар мүрысөөн улам эршэдхэхэ ёһотой.

Профсоюзай организацинууд үйлэдбэриие һайжаруулхын түлөө тэмсэхэдээ, хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөһэн, материальна урмашуулгын гурим тухай онсо анхарха ёһотой болоно. Салин хүлһэнэй ургасын муу бэшэшье һаа, харин ажалай бүтээсэ хангалтагүй байдалтай. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ хүдэлмэришэнэй бар хүсөөр хэгдэдэг ажал олон бии байһаар. Республика дотор үнеэ һаалга ойролоол 9 процент, тэжээл үгэлгэ— 9 процент, шэбхэ гаргал… цент оньһожоруулагданх… бшуу.

Малай фермэдэхи хүндэ… дэлмэринүүдые комплекс… жоруулха талаар «… Оймоpой, Ашаагай, Дзерж… рэмжэтэ совхозуудта, Ива… шалга-үйлэдбэрилгын ажах… ла һайн юумэнүүд хэгдэнх… татайгаар ашаглагдажа ба… шье элэ ажахынуудай ду… олоной хэрэг боложо ша… гэмшэлтэй бшуу. Энээн туш… союзай организацинууд … гаргахал байгаа ха юм … дээрэ осолтохо ушарнууд… ха, ажалшадай энхэ элүүр… хүдэлхэ тушаа анхаралаа … ха хэрэгтэй. Гэбэшье юрэ… дашье дутагдалнууд бии.

Профсоюзай организаци… даа хараха үшөө нэгэ хэр… гэхэдэ, хүдөөгэй хүн зоно… дал һайжаруулха, гэр байр… гээрэлэй эмхи зургаануудай… гуудые бариха асуудалну… Энээндэ зорюулжа, гүрэ… жэлдэ ехэ мүнгэ һомоло… һомололгые гүйсэд хэрэглэ… да хэмжээн абтана. Хүдөө… дай шэнжэ түхэл улам һай… бална. Гэбэшье зарим … ажаһуудалай, спортивна, с… турын барилганууд зал… бодхотдоно.

Саашадаа профсоюзай ор… нууд гүрэнэй социальна с… ниин зүгһөө таһалагда… зүбөөр хэрэглэхэ, ажалша… туһала зорюулха гэжэ я… долго гаргана. Профсоюза… дүүд нютагуудтахи аргал… зургаануудтай хамтаржа, … шагһаа һэргылхэ, хүнэй … элүүржүүлхэ хүдэлмэри … ябуулха уялгатай.

Олониитын дунда ябууд… эмхидхэлэй ба хүмүүжүүл… мэриие зүбөөр эмхидхэ… байгаа халаа профсоюзай … цинууд һайн үрэ дүн т… тоороол коммунизмын … ажахы эрхилхэ һургуули б… даха бшуу. Урдаа табиһан… нуудаа амжалтатайгаар … арга боломжотойшье. Хүд… хүдэлмэрилэгшэдэй профс… жэлһээ жэлдэ ургана, ула… ха юм. 57 мянга шахуу … бүридэдэг хүдөө ажахын … лэй хүдэлмэрилэгшэдэй … профсоюзай организаци … ямаршье зорилго шиидхэ… хүсэн ха юм даа.

Өөрынгөө табин жэлэй … дэглэжэ байха зуураа, Бур… публикын хүдөөгэй проф… ганизацинууд багша Лени… һөөр зуун жэлэй ойе эрхи… угтахын түлөө бүхы хүсэ… лигээ элсүүлхэ байһаниин… гүй.

С. БАЛЬЖИН…
хүдөө ажахын, бэл… хүдэлмэрилэгшэдэй проф… обкомой түрү…

БУРЯАДАЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН
ХУУЛИ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые баталха тухай, Буряадай АССР-эй конституциин (үндэһэн хуулиин) 44-дэхи статьяда нэмэлтэ оруулха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

«Сельхозтехника» гэжэ Буряадай республиканска нэгэдэлые Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Сельхозтехника» гэжэ республиканска нэгэдэл болгохо тухай» Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1969 оной апрелиин 28-най Указые баталха.

Энээнэй үндэһөөр, Буряадай АССР-эй Конституциин 44-дэхи статьяда «Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй түрүүлэгшэһээ» гэһэн үгын һүүлээр «Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Сельхозтехника» гэжэ республиканска нэгэдэлэй түрүүлэгшэһээ» гэһэн үгэнүүдые нэмээхэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1969 оной июниин 10.

БУРЯАДАЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИ… РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТО…

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй „Сельхоз…" гэжэ республиканска нэгэдэлэй түрүүлэгшээр ну… С. Г. ДОВГАНИИЕ томилхо тушаа Буряадай АСС… Верховно Соведэй Президиумэй Указые баталха т…

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Сельхозтехника» гэжэ республиканска нэгэдэлэй тү… нухэр Довгань Сергей Гри… томилхо тухай Буряадай … Верховно Соведэй Прези… оной апрелиин 28-най Ука… ха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Прези… Түрүүлэгшэ А. ХАХ…

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Прези… Секретарь К. МА…

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан. 1969 оной июниин 10.

БУРЯАДАЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛ… РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТ…

Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй состав… болоһон хубилалта тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

1. Гэр бүлынгөө нютагаа урилһанай шалтагаанаар, республикаһаа ондоо тээшэ гаража ошоһонтойнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүнэй уял… хэр Горбачева Валентина… нае сүлөөлхэ.

2. Буряадай АССР-эй … Сүүдэй гэшүүнээр нүхэр … надий Герасимовичые һу…

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй През… Түрүүлэгшэ А. ХАХ…

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй През… Секретарь К. МА…

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан. 1969 оной июниин 10.

БУРЯАДАЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СО…
ТОГТООЛ
Мандатна комиссиин элидхэл тушаа

Мандатна комиссиин элидхэлые шагнаад, Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

1. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Мандатна комиссиин элидхэлые баталха.

2. Хойто-Байгалай 106-дахи һунгуулиин округһоо 1969 оной мартын 16-да Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгаг… ренов Даша Мункуевичай эр… лэлгые мэдэрхэ.

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан. 1969 оной июниин 10.

СОВЕТСКЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

(...эхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

...олые төөрюулхэ гэһэн хи... һэдэлгэнүүд дээрэ тогто...гаа.

... гүрэнүүдтэй, тэрэ тоодо ... хаанта Россин баталһан ...ээ ба нюуса бүхы договор...уүехэ Октябриин социалис ... һүүлээр лэ ленинскэ де...р үгы хэгдэһэн байгаа. Со...эй хэһэн энэ алхам бүхы ..., тэрэ тоодо Хитадтай ха...ланай, тэгшэ эрхэтэй бай...бэе бэеэ хүндэлэлгын харил... хүгжөөхөөр эрид шиидэн...ые элирхэйлэн харуулаа

... болон Хитадай хоорондо ба... ичагтал ямар договорнуу...етскэ правительство тэгшэ ... сэгнэнэб гээд 1919 оной ... 25-да РСФСР-эй правитель...тал арадта, Урда ба Хойто ... правительствануудта ханда...лга дотор хэлэгдэһэн юм.

...а нүлөөлгын оршон тухай, ... гүрэнэй хуулида мэдэлтэй ... консульско түлөөлэлгын ... тухай, хитад газар дээрэхи ...үүд тухай, «боксёрнуудай ...» дараһанай һүүлээр им... оронуудай Хитадта баадха...ибуциин ородой хуби тухай ... договорнууд үгы хэгдэбэ ...осхогдоһон байгаа. Хитадай ...итад тушаа ондоо оронууд...ягдаһан имэрхүү бүхы до...ааа Совет Росси арсаһан

...радхалнууд РСФСР-эй га...эрэгүүдэй арадай комисса...ьгээһэн 1920 оной сентяб...-ной ното соо батадхан ха...ан байгаа. 1919 оной ... 25-да хандаһан хандалга ...элэгдэһэн гол ёhонуу...етскэ правительство хэлбэ...өөр баримталха, тэдэ гол ... Хитад ба Росси хоёрой ... хани барисаата хэлсээнэй ...урн болгохо юм гэжэ тэрэ ...рнь онсолон тэмдэглэгдээ

... бэшэ - договорнуудые бо...ошэ СССР ба Хитадай Рес... хоорондохи асуудалнуудые ...лха ниитэ гол ёhонууд ту... оной майн 31-дэ баталаг...ээгээр хуулита ёhoop най...хёогдоhон байгаа.

...эй совет-хитад хилые то... договорнууд тэгшэ бэшэ ...нюуса договорнуудай тоодо ... гэһэн заабари 1919 оной ...лоторнье, 1924 ондо Совет... ба Хитадай Республикын ...баталагдаһан хэлсээн дотор... юм, байхашье ёhогүй. Тии...тэдэнние үгы хэхэ гү, али ...ража үзэхэ тухай хэлэгдээ...ы.

...ай баталагдаһан тэгшэ бэшэ ...үдые Совет гүрэн болюул...ээжэ КНР-эй хүтэлбэрилэг...болотор заалаг байгаа. «Со...оз тэгшэ бэшэ договорнууд... түрүүлэн арсаа. Хитад... тэгшэ эрхэтэй шанэ...үдые баталhан юм» гэжэ ...ын КПК-гай VII съезд дээ...ээд, 1949 оной декабриин ...иинаа дабтаа hэн. Хитадай ... тухайлхада, мүнөө үедэ ... политика тодорхойлогшод ...нэ договорнуудые болюул...нэй декрэлтэ үнлэр сэгнэл... бэшэ, харин Чингис-хан, ...юн бусад феодалнуудай ...ундые магтана, тэдэ фео... «Хитадай гүрэнэй агуухэ ...улагшад болон полководо...ан юм» гэжэ хэтэрүүлэн

... мүн Россин хоорондохи хилэ тушаа баталагдаһан «договорнууд тэгшэ бэшэ юм» гэһэн баталамжала зүбтүүлхэ зорилгоор Хитадай правительство марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудһаа абтаһан циталуудые баримта болгон харуулхые оролдоно. Хитадай правительство хаанта Россин политикада эсэргүү хэлэгдэһэн түүхын баримтануудые дураараа хэрэглэнэ. Жэшээнь, В. И. Ленинэй бэшэһэн «Хитадай дайн» гэһэн статьяһаа цитат абтаһан байна, «боксернуудай восстаниие» (1900 ондо болоhон ихэтуальнуудай арадай восстаниие) даралгада империалис бусад гүрэнүүдтэй хамта хаанта засагай хабаадалсаһан ушар тэндэ шүүмжэлэгдэнэ, восстаниин болохоһоо 40 жэл урид Айгуниин, Пекинэй хоорондо баталагдаһан «тэгшэ бэшэ» договорой тезис «баримта болгон» харуулагдана, тэдээн тухайда В. И. Ленинэй статья дотор нэгэшье үгэ хэлэгдэнэгүй.

Советскэ Союзай арадууд, Совет правительство Агуухэ Октябриин социалис революци хэһэнэйнгээ удаа, Зүүн зүгэй арадууд тушаа хаанта Россин бэелүүлжэ байһан дарлалтын политика болюулхаһаа гадна, бүхы оронуудай ажалшадай аша туһада тааруу, ангиин тал ондоо шэнэ политикын жэшээе түүхэтэ хэрэгүүд дээрэ, бодото ажалаараа харуулаа гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

Хитадтай хилэ тухай договорнууд тэгшэ бэшэ юм, үгышье һаа дахинаа харагдаха ёhотой гэһэн үгэнүүд Совет гүрэнэй нэгэшье документ дотор, В. И. Ленинэй нэгэшье мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэгүй. СССР-эй, Хитадай хоорондохи хилые В. И. Ленин халанашье, хэзээшье буруушаагаагүй юм.

Японой, харин бусадшье бу...имтарагшадһаа совет Алас-Дурна зүгые В. И. Ленинэй хүтэлбэри доро сүлөөлхын түлөө хэгдэһэн тэмсэл манай арадай баатарлиг хэрэгүүд дотор хэтэ мүнхэдөө бэшэгдэнхэй. Манай хилые дабан орохые һэдэһэн Манжууртахи Хитадай милитаристнуудта, Совет социалис эсэгэ ороноо хамгаалхын тула манай эрид шиидэнги байлгые туршахаар һэдэһэн Японой эзэрхэг түримхэйнэртэ Советскэ Союз зохихо харюу үгэһэн юм.

Майн 24-дэ эльгээһэн КНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор Хитадай богдо хаануудай бэелүүлдэг эзэмдэлтын, арадта харша политика тухайда нэгэшье үгэ хэлэгдэнэгүй. КНР-эй правительство ниитын үйлэ хэрэгүүдые ангиин талаһаа сэгнэлгые хараада абангүйгөөр, зарим феодалына эзэмдэгшэд болон арадуудые дарлаашадые — хитадайхидые зүбтүүлхые оролдоно, харин бэшэ бусадыень буруутуулна, хаанта засагай унагаагдахатай хамта Россин гүрэнэй хилэшье үгы болохо ёhотой байһан юм гэжэ тобшолол хэхые оролдоно.

Гүрэнэй хилые орон дотор ажаһууһан арад зоноорнь бэшэ, харин эртэ урдын эзэмдэлгын аяншалгануудай дурасхаалаар тодорхойлхо ёhотой гэжэ КНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэһэн номнолгые баримталха болоо һаа, Латинн Америкэ Испаниин мэдэлдэ дахинаа орохо жэшээгэй, харин США Великобританиин мэдэлдэ орохо байгаа. Греци Александр Македонскиин уг залгамжалагша байһан туладаа мүнөөнэй Турци, Сири, Иран, Инди, Пакистан, ОАР гэхэ мэтэ гүрэнүүдые һөөргэнь бусааха тухай эрилтэ табижа магад байха hэн. Асуудалые имэрхүүгээр шиидхэбэл, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанууд ямар болохо байгааб гэжэ КНР-эй правительство һая болотор ойлгоогүй байһан юм. Гүрэнэй Соведэй Премьер Чжоу Энь-лай 1960 оной октябрь һарада иигэжэ мэдүүлээ hэн: «Эртэ урдын түүхын баримтануудай ёhoop үри шэриеэ нэхэжэ эхилээ һаа, дэлхэй дээрэ хёмороон болохо hэн». Харин мүнөө үедэ хитадайхид энээн тушаа тал ондоо хараа бодол баримтална ёhотой. Үнэндөө Советскэ Союзай, Хитадай хоорондо газар тушаа ямаршье асуудал гараха ёhогүй. Мүнөөнэй хилые Совет талаһаа эдэлһэн тухай, «Хитадай газарые эзэмдэһэн тухай» ямаршье үгэ хүүр гараагүй юм, гарахашье ёhогүй байна. Совет арад, тэрээнэй зэбсэгтэ хүсэнүүд 50 жэлэй турша соо Амар, Уссури гэжэ мүрэнүүдые зубшаһан, Памир, Тянь-Шань дээгүүр гараһан манай ороной хуушанай хилэнүүдые хамгаалжа үргэлжэлһөөр. Эдэ хилэнүүд урданайхидаал адли нангин байһаар. Совет хилые дабаха гэһэн ямаршье һэдэлгэдэ шанга харюу үгтэхэ байха.

КНР-эй гүрэнэй олон тоото бусадшье документнууд дотор хэлэгдээшэдэл адли, байгша оной майн 24-дэ эльгээһэн КНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор Совет гүрэн тушаа, совет арад тушаа олон тоото хардалга гүрдэлгэнүүд, муушалһан баримтанууд бэшээтэй, энээниинь Совет правительство хараадаа абангүй байха аргагүй байна. СССР-эй правительство имэрхүү худал хуурмаг үгэнүүдтэ харюусаһанайшье хэрэггүй гэжэ тоолоно. КНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэһэн доромжолгын, хараалай үгэнүүд хадаа арсалдаата асуудалнуудые Хитадай талаһаа үнэн зүрхэнһөө шиидхэхэ дуратүй байһыень гэршэлнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан совет хилэ дээрэ Хитадай засагаархидай эмхидхэдэг хорото ябуулганууд үргэлжэлһөөр гэжэ Совет правительство мэдүүлэнгүй гараха аргагүй байна. Мүн энэ үедэ КНР-эй тусхай тушаал эзэлдэг ажал ябуулагшад, органууд Совет гүрэндэ харша ябуулгануудые Хитадай городууд болон тосхонуудта үргэноор дэлгэрүүлнэ. Совет гүрэндэ харша үгэ тараахын тула, Советскэ Союз Хитадта дайгаар орохо хүсэлтэй байна гэһэн худал үгэнүүдые Хитадай хүн зондо тараахын тула Хитадай пропаганда ехэтэ оролдоно. Имэ баталамжануудай шал худал байһаниинь мэдээжэ. Совет арад амгалан, зохёон байгуулхы ажал эрхилжэ, коммунизм байгуулна, энэ арад хэндэшье добтолон ороогүй, добтолхоёо хүсэнэшьегүй гэжэ үнэн сэхэ бүхы хүнүүд мэдэдэг гээшэ.

III.

Хитад арад тушаа бэелүүлэгдэдэг СССР-эй политика хубилаагүй байһаар; тэрэ политика удаан саг соо бэелүүлэгдэхэ юм. Совет, хитад арадуудай уг үндэһэн адли юм гэжэ бидэнэр мэдэнэбди. Советскэ Союз Хитадтай хани халуунаар, зэргэ оршон байхын түлөө, манай хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаануудые муудуулха бүхы юумэнүүдые үгы хэхын түлөө оролдоно. Хитад, совет арадуудай хоорондохи эбые таһалхын түлөө оролдожо байгшадта Совет правительство хани барисаанай, бата нэгэдэлэй, харилсан ажаллалгын Ленинскэ интернациональна политика дурадхана. Социальна, национальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэжэ байгаа эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй нэгэдэн жагсалга хадаа империализмын заналгые, сэхэ добтолгые илан гараха энэ үндэһэниинь мүн болоно.

Хоёр ороной хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха тухай дурадхалнуудтайгаар КНР-эй правительствада Советскэ правительство хэдэн дахин хандаһан байгаа. Энэ асуудал Хитадай талынхидта нэгэнтэ бэшэ дурадхагдаһан юм, арсалдаата бүхы асуудалнуудые үндэр дээдэ хэмжээндэ тодорхойгоор зүбшэн хэлсэхын тула хоёр талын уулзалгануудые үнгэргэхөөр хараалагдаһан үедэ, тусхайлбал, 1965 оной февральда, 1966 оной мартда дурадхагдаһан байгаа.

Хилэ тушаа мүнөө хүсэндөө байһан договорнуудта түшэглэн, хилын зарим участогуудые дахинаа тодорхойлхо тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тула Советскэ Союзай, КНР-эй түлөөлэгшэдэй хоорондо хэгдэхэ хөөрэлдөөгөө дахинаа һэргээе гэжэ СССР-эй правительство мартын 29-нэй мэдүүлгэ дотороо дурадхаһан юм. Даб дээрэхи ямар нэгэн эрилтэнүүдые табингүйгөөр, хөөрэлдөөгөө дахинаа эхилхэ тухай дурадхалаа СССР-эй правительство дахинаа дэбжүүлнэ.

Арсалдаанай гараагүй газарнуудта хилын участогууд тушаа хоёр талын нэгэн ниитэ һанамжые хараадаа абаха; арсалдаанай гараһан зарим участогуудта договорно документнүүдэй ёhoop хоёр талаһаа зүбшэн хэлсэһэнэй үндэһөөр хилын шугамуудые тодорхойлхо; байгаалиин зүгһөө хубилалтада ороһон участогуудта хилэнүүдые тодорхойлходоо хүсэндөө байһан договорнуудые хараадаа абаха, тиихэдээ бэе бэеынгээ аша туһа, дурсагдаһан участогуудта ажаһуудаг нютагай хүн зоной экономическа эрилтэ хараадаа абаха; үгээ ойлголсоһон ушараа гэршэ болгохын тула хоёр талаһаа зохихо документнүүдтэ гараа табиха шухала гэжэ Совет талынхид мэдүүлнэ.

«Совет, Хитад хоёрой хоорондохи мүнөөнэй хилэ тухай договорнуудые үндэһэ баримта болгоод байһан ушар байталда хилэнүүдэй зарим участогуудые гуримшуулжа болохо юм, тиихэдээ адли тэгшэ эрхэтэйгээр, бэе бэеэ ойлголсолгын, бэе бэеынгээ эрилтэ дүүргэхэ гэһэн ёho баримтануудые хараадаа абаха шухала» гэһэн КНР-эй правительствын хараа бодолые Совет талынхид зүбшөөнэ.

Ерээдүйн хэлсээнүүдтэ асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ арга хангахын тула бүхы түбэг бэрхэшээлнүүдые усадхаха шухала гэжэ СССР-эй правительство тоолоно. Хоёр талынхид хилэ дээрэ тулалдаа хэхэеэ болихо зэргэтэй, хоёр талын хилын харуулшад уялгануудаа дүүргэхэдээ буу хэрэглэжэ, урда урдаһаа буудалсангүйгөөр, мүнөө үедэ хүсэндөө байһан гүрэнэй хилэ хамгаалха асуудалнуудые амгалан ёhoop шиидхэхэ зэргэтэй гэжэ КНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэһэн һанамжануудые СССР-эй правительство хүлеэн абана. Хоёр талынхид ямар нэгэн шалтаг барижа, хилэ дабан гаралгаяа огто болюулха зэргэтэй. Совет хилын харуулшад, юрын хүн зон энэ гуримые наринаар сахина. Хитадай хилын харуулшадта, юрын хүн зонуудта зохихо заабари үгтэхэ бээз гэжэ СССР-эй правительство найдана.

1964 ондо хэгдэһэн хөөрэлдөөнүүд ойрын хоёр-гурба һарын турша соо Москвада дахинаа үргэлжэлхэ бээз гэжэ Совет правительство дурадхана. Тодорхой болзорынь дипломатическа түлөөлэлгэнүүдээр дамжуулагдан тодорхойлогдожо болохо байна. Совет правительство ерээдүйн хөөрэлдөөндэ совет делегациин толгойлогшоор министрэй орлогшын зэргэтэй СССР-эй түлөөлэгшэ И. И. Зыряновые томилоо.

Хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ болзор, хөөрэлдөө үнгэргэхэ газар тухай дээрэ дурсагдаһан дурадхалнуудай хэр зүйтэй байһан тушаа КНР-эй правительство һаяар дуулгаха бээз гэжэ Советскэ правительство хүлеэнэ.

Совет, Хитадай хилэ дээрэхи байдалые КНР-эй правительствын гуримшуулхаар бэлэн байгаа һаань, энээндэ зам нээгдэнэ.

1969 оной июниин 13.

* * *

Совет правительствын энэ мэдүүлгэ Москвада байдаг КНР-эй посольствоор дамжуулагдан Хитадай Арадай Республикын правительствада эльгээгдээ.

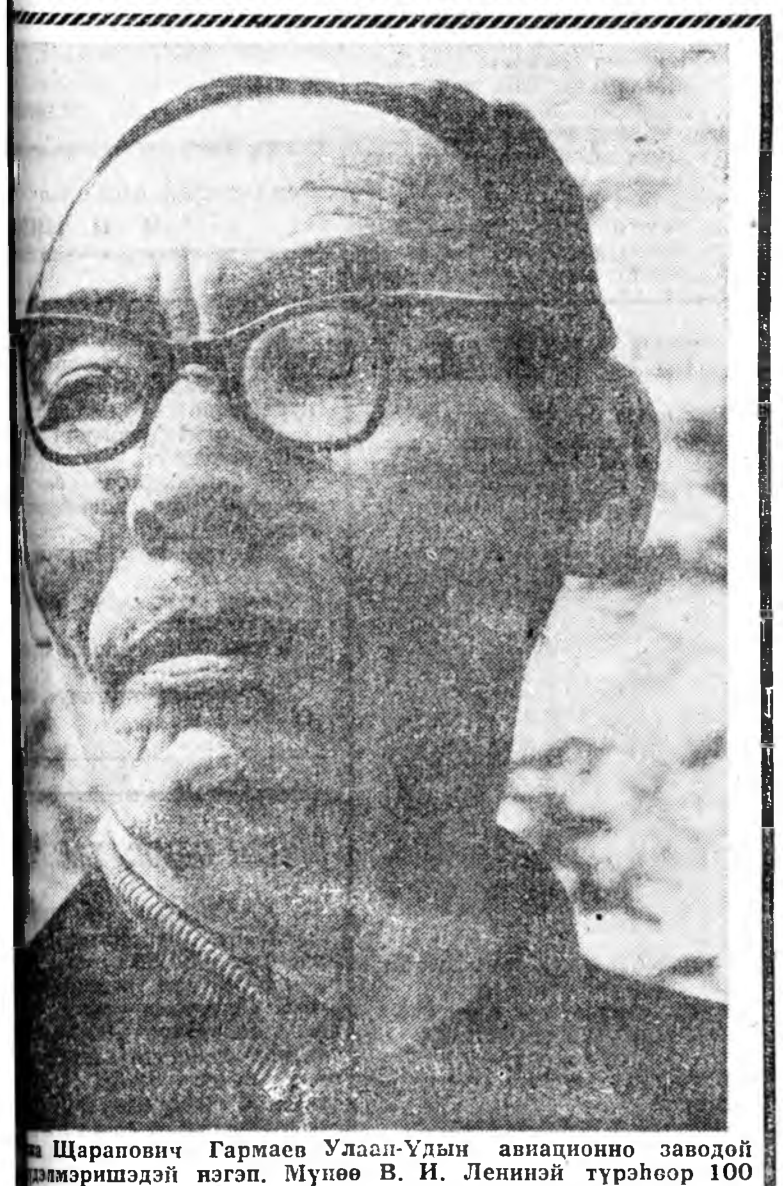

...а Щарапович Гармаев Улаан-Үдын авиационно заводой ...дэлмэришэдэй нэгэн. Мүнөө В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 ... хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр орол...ан бүриингөө даабарине холо улүүлэн дүүргэнэ. Зураг ...заводой хүдэлмэришэн С. Ш. Гармаев.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Мүнөөдэр—медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэр

ЭЛҮҮР ЭНХЫН ЖОЛОО БАРИГШАД

Мүнөөдэр — совет хүнэй элүүр энхын түлөө эрдэм ухаагаа, бэлиг шадабаряа, ами наһаяа зорюулһан эмшэдэй һайндэр. Хүнүүд хүндэ хүшэр үбшэндэ дайрагдахадаа гү, али гэнтын аюулда ороходоо, эмшэдтэй улаан нюураараа уулзадаг. Хүндэ хүшэр үбшэндэ дайрагдаһан хүнүүдэй ами наһыень абаржа, баяр жаргал асардаг шэдитэй эмшэдые юунтэй жэшээлхэб! Өөһэдынгөө үнэн сэхэ ажал хэрэгээр, бэлиг шадабаряар арад зонойнгоо дунда алдаршаһан, хүндэтэй болоһон эмшэд манай республикада хэды олон гээшэб! Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй харууһан доро байжа, бэеэ аргалуулһан хүнүүд хожомынь тэдээндэ бэшэгээр, радио, газетээр дамжуулан баяр хүргэжэ урмашуулжа, баясуулжа байдаг. Энэ хадаа эмшэдэй арад зондо сэгнэшэгүй ехэ аша туһа хүргэжэ байһыень эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ.

Наһажаал болоһон зон, заахан үхибүүдшье янза бүриин үбшэндэ дайрагдадаг. Хүн зоной дунда үргэнөөр дэлгэрһэн үбшэнэй нэгэн хоолой орёоhон бахалуур үбшэн (зоб) болоно. Имэ үбшэ элирүүлжэ, тусгаар диспансертэ байлгажа эмшэлхэ, тэдээндэ һайн туһаламжа хүргэхэ гэжэ медицинын эрдэмэй кандидат, БурАССР-эй габьяата врач Софья Степановна Иринчеева досоогоо ходо бодожо ябадаг hэн. Тэрэнэй оролдолго үүсхэлээр 1959 ондо Улаан-Үдэдэ зоб болон бусад үбшэнние аргалха тусхай эндокринологическа диспансер байгуулагдаһан юм. Тиимэһээ энэ диспансерэй бии бололго Софья Степановнагай нэрэтэй холбоотой.

Софья Степановнагай ажал хэрэгые мүнөө дээдэ мэргэжэлтэй арба гаран врач болон медицинскэ олон хүдэлмэрилэгшэд саашань үргэлжэлүүлнэ. Тэрэнэй байгуулһан, эмхидхэһэн коллективые нүхэд соогоо нэрэтэй, хүндэтэй болоһон мэргэжэлтэ, ахалагша врач, медицинын эрдэмэй кандидат В. Э. Назаров-Рыгдылон бэрхээр хүтэлбэрилнэ. Эндэ һайнаар, магтаалтайгаар хүдэлдэг хүнүүдые тоолохо болоо һаа олон. Тэдэнэй тоодо диспансерэй үнинэй хүдэлмэрилэгшэ, райсоведэй депутат Р. А. Балдаева, залуушуулай һургаал, жэшээ абамаар хүдэлдэг процедурна кабинедэй сестра Е. П. Иванова, лаборант Г. Н. Чебунина, врачнар Р. П. Малакшинова, Л. А. Попова, Т. И. Тужинова, Е. В. Будаева, В. М. Юндунов болон бусад ороно.

Диспансерэй врачнарай (хоолой орёоhон) зоб үбшэнние танин элирүүлхын түлөө республикын аймагуудта саг үргэлжэ командировкодо гаража, хүдөөгэй малшад, таряашадые шалгажа, һэргылэлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулдагыень магтамаар. Жэшээлхэдэ, имэ хүдэлмэри Яруунын, Загарайн аймагуудта үнгэргэгдэһэн, мүнөө Хяагтын аймаг бүхыдөө шалгагдажа байнхай.

— Манай врачнар энэ жэлдэ хоёр дахин республикын хүдөө нютагуудаар ябажа ерээ. Ахын, Хойто-Байгалай аймагуудташье хүрэгдөө. Манай диспансерэй терапевтическэ, хирургическа отделенинүүдтэ тус тустаа 40—40 хүниие байлгажа эмшэлхэ аргатайбди. Хирургическа отделенимнай 1968 оной январь һарада нээгдэһэн юм. Недели соо заримдаа 5—6 хүндэ операци хэдэгбди. Хэгдэһэн операцинуудай үрэ дүн һайн,—гэжэ хирургическа отделениие эрхилэгшэ хирург В. М. Юндунов хөөрэнэ.

Эндэ медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Тэдэнэй олонхинь түбэй городуудта ошожо, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байна.

Тус диспансер мүнөөнэй медицинскэ прибор, аппарадуудаар хангагдаһан һайн поликлиникэ, кабинетүүдтэй. Санитарно-гигиеническэ ёho гуримууд нарин нягтаар сахигдана.

М. ЦЫРЕНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: республиканска эндокринологическа диспансерэй хүдэлмэрилэгшэд: 1. терапевт-эндокринолог Е. В. Будаева. 2. Бэрхэ лаборантка Г. Н. Чебунина, 3. Хирургическа отделениие даагша В. М. Юндунов.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

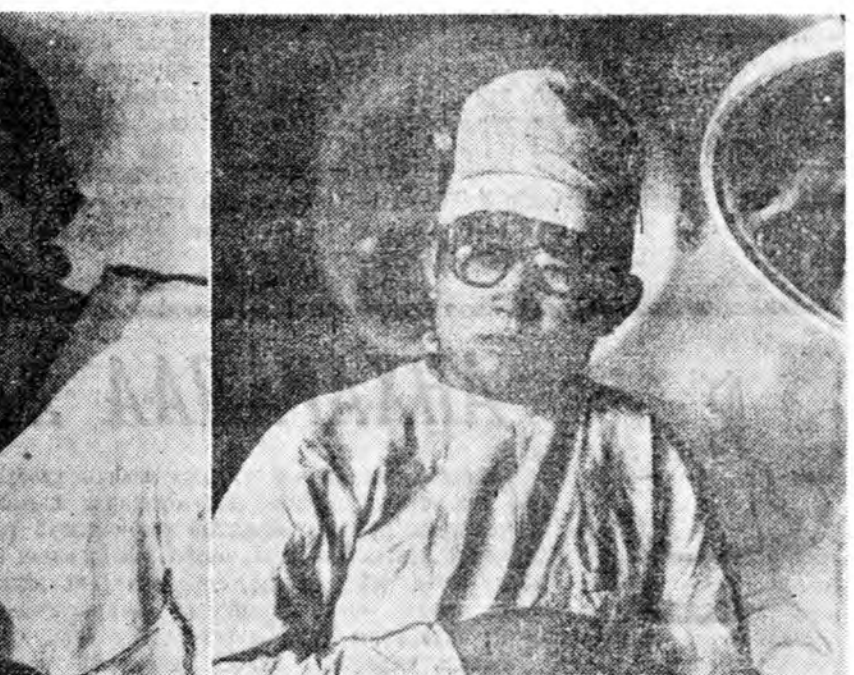

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ХИЛЫН ЦААНАҺАА

Амжалтатай добтолгонууд

КАИР. Июниин 13. (ТАСС). Палестинын партизануудай дайшалхы отрядууд июниин 12-ой һүни Ем-Нахля гэжэ газарай оршондо байһан Израилиин сэрэгүүдэй казармада добтолһон байгаа.

Энэ добтолго хэхэ үедэ Израилиин нэгэ хэдэн солдадууд болон офицернүүд алуулһан, шархатаһан байхаһаа гадна, мүн дайсад материальна талаар гарза гайда оруулагдаа гэжэ Палестинын нэгэдэмэл сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

Бундесвер сэрэгэй һургуули хэжэ байна

БОНН. Июниин 13. (ТАСС). Баварнин хойто талын газар нютагуудаар үсэгэлдэр бундесверэй сэрэгэй һургуули эхилжэ, тэрэнь «Хое Велле» («Үндэр долгин») гэһэн нюуса нэрэтэй юм. «Франкфуртер Рундшау» гэжэ газетын мэдээсэһэнэй ёhoop, тус сэрэгэй һургуулида бундесверэй долоо мянган солдат, офицернүүд, 1600 танк болон автомашинанууд хабаадалсана.

Бүхы дэлхэйн гол анхарал хандуулна

БЕРЛИН. Июниин 13. (ТАСС). Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Москвада болоһо байгаа зүблөөн тухай ГДР-эй хэблэл газетэнүүд гол анхаралаа хандуулһан зангаараа. Тиихэдээ коммунистнуудай уласхоорондын хуралдаанай хүдэлмэри тухай коммюнике болоод тодорхой үдэрэй тэмдэглэл, Урда Вьетнамай республикын Саг зуурын революционно правительствада тус зүблөөндэ хабаадагшадай эльгээһэн амаршалгын телеграмма, мүнөө Грецидэ хүн зондо дахяад хашалан үзүүлжэ байһанай дашарамда, зүблөөнэй хэһэн мэдүүлгэ мүнөөдэр газетэнүүдэй эхин нюурта тунхаглагдаа.

Зүблөөн дээрэ байлсаһан «Нойес Дойчланд» газетын тусхай корреспондент аха дүү партинуудай түлөөлэгшэдэй нүхэрэй ёhoop, сүлоотэйгөөр һанамжануудаа мэдэлсэн абалгые тэдэнэй хоорондо «арсалдаан» гараба гээд буржуазна пропагандын худалаар хэлэһэн һэдэлгын хооhон хубхай байһаниие харуулжа бэшэнэ.

Москвада болоһо байгаа зүблөөн хадаа дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлые бэхижүүлхэ гэһэн зүблөөндэ хабаадагшадай диилэшхи олонхиин дура хүсэлые тодо һоноороор харуулба гээд тус корреспондент сэгналтэ үгэбэ.

СОФИ. Июниин 13. (ТАСС). Болгариин олониитэ хадаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түгэс амжалта туйлахыень халуунаар хүсэнэ. Тус орон дотор предприятинууд дээгүүр, эмхи зургаануудта, мүн хамтын ажахынуудта эдэ үдэрнүүдтэ ажалшадай суглаа, митингнүүд боложо, тус зүблөөнэй табиһан һайн һайхан зорилгые дэмжэн дүнгэлсэнэ. Тиихэдээ энэ зүблөөн империализмда эсэргүү тэмсэл шангадхаха, мүн дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй, империалистнуудта эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй саашанхи нягта жагсаалда хүргэхэ юм гээд суглаанда хабаадагшад сохом этигэжэ, найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монголой коммунистнууд, манай ороной ажалшад бүгэдөөрөө коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай мүнөө болоһо байгаа зүблөөн марксизм-ленинизмын, мүн пролетарска интернационализмын ёho заншалнуудые баримталан, дэлхэйн революционно хүсэнүүдые бүри нягтаар жагсаажа, империализмда эсэргүүсэхэ тэмсэлэй ниитын фронтын хүсэ нэгэдүүлхэ, арадуудай аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ шухала туһа нэмэри хүргэхэ байһандань лаб найдана гээд мүнөөдэр «Үнэн» газетэ бэшэнэ.

ПРАГА. Июниин 13. (ТАСС). Москвада болоһо байгаа зүблөөнэй үмэнэ хойшолуулашагүй орёо ехэ зорилгонууд табигданхай гээд «Свет Праце» гэжэ недели бүридэ гарадаг журнал тэмдэглэнэ. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал ба дэбжэлтэ хангахын түлөө тэмсэл ябуулжа байдаг дэлхэйн бүмбэрсэгэй арадууд бүгэдөөрөө туйлай шухала удха шанартай тус зүблөөнэй аша үрэ туйлахыень хүлеэн ядажа байнхай гэнэ.

ПАРИЖ. Июниин 13. (ТАСС). Москвада болоһо байгаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн хадаа мүнөө үе сагай түүхэдэ тон үнэтэ хубитаяа оруулха түүхэтэ уулзалга болоно гээд Франциин коммунис партиин ЦК-гай хэблэдэг «Франс Нувель» журнал бэшэнэ. Тиихэдээ тус зүблөөн Ленинскэ ёho заншалнуудай суртал баримталан үнгэржэ байна гээд тэмдэглэнэ.

Түрүүшын недели соо хүдэлмэреэ ябуулаад байхадаа, Москвада болоһо байгаа зүблөөн демократиин тодо хурса жэшээе бүхы дэлхэйдэ харуулаа гэжэ «Франс Нувель» заана.

Үгэ хэлэлгэн дээрэһээ хараад үзэхэдэ, зүблөөндэ хабаадаһан делегадууд өөһэдынгөө зэргэнүүдые бата нэгэдэлтэй болгохо гээшэ яахын аргагүй шухала удхатай юм гэһэн гол асуудалые бүримүһэн зүбшөөнэ.

Кюсю арал дээрэ Ленин тухай фильмүүд харуулагдана

ТОКИО. Июниин 13. (ТАСС). Кюсю аралай арбан дүрбэн хото городто В. И. Ленин тухай кинофильмнүүдэй фестиваль болобо. Ленин тухай фильмүүдые харуулга Совет гүрэниие байгуулагшын түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулһан тус бүлгэмэй бэлэдхэлэй түсэбэй ёhoop, «Япон — СССР» гэжэ бүлгэмэй нютагай эмхи үнгэргэһэн байха юм. Нагасакида, Омут гэжэ шахтёрнуудай хотодо, мүн Модзи, Тохата, Кокура болон бэшэшье городто һуудаг зон фестиваль болохо үедэ «Ленин октябрьда», «Ленин 1918 ондо», Максим тухай трилоги гэхэ мэтын кинокартинануудые хараһан байгаа.

Дахяад буудалдаан болоно

АММАН. Июниин 13. (ТАСС). Израилиин сэрэгүүд буудалдаа болюулха тухай хэлсээе үсэгэлдэр үдэшэлэн дахяад эбдэбэ. Тиихэдээ нютагай сагаар 19 час 40 минутада тэдэнэр Дамия гэжэ хүүргэһээ урдуур Иорданиин сэрэгүүдэй байһан газар руу миномёдоор болон томо буугаар буудажа ороһон байна. Амманда байдаг сэрэгэй түлөөлэгшын хэһэн мэдүүлгын ёhoop таби минута тухай үргэлжэлһэн буудалдаан соогуур Иорданиин тала гээлтэ хоролтодо ороогүй байба.

Иордан мүрэнэй хоёр талаһаа буудалдаан

АММАН. (ТАСС). Иордан мүрэнэй хоёр талада байһан израиль ба иордан сэрэгүүдэй хоорондо баһа нэгэ буудалдаан болоо. Иорданиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин түлөөлэгшын эндэ мэдүүлһэнэй ёhoop июниин 10-да нютагай сагаар 14 час 30 минутада эхилээд, хоёр час үлүүтэй үргэлжэлһэн байлдаанай үедэ Израилиин танк усадхагдаа.

«ЧАЙКЫН» ҮШӨӨ НЭГЭ ДАБШАЛГА

Жуковскиин нэрэмжэтэ сэрэгэй-агаарай инженернэ академидэ һуража байһан космонавт Валентина Николаева-Терешкова дипломно хүдэлмэрезэрээ шалгалта бариба.

...Шалгалта эхилбэ. Бэеэ баринги, хараха янзада түбшэн даруу зантай энэ эхэнэр хүдэлмэриингөө гол удхые тоб байса хөөрэнэ, гүрэнэй шалгалтын комиссиин гэшүүдэй һураһан асуудалнуудта харюусана. Сэдьхэлээ хүдэлгэн, һанаата болон эндэ һууха зуураа, тэрэнэй түлөө һанал бодолшни баяр баясхалангаар салгидаха юм.

Тэрэнэй ажабайдал, дабшаһан гайхамшаг зам хүн бүхэндэ мэдээжэ. Ярославлиин бүд нэхэгшэ залуухан басаган, комсомолой гэшүүн, спортсмен замбуулинай заха хизааргүй гүн гүнзэгы руу дэгдэн ниидээ һэн. Түрүүшын эхэнэр-космонавт гэжэ суурхаа.

Жэл үнгэрбэ. Валиие, манай «Чайкые» Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй Түрүүлэгшын дээдэ зэргын тушаалда һунгаһан тухай мэдээсэлые совет ороной олониитэ, хариин гүрэнүүдтэхи манай ханинар, илангаяа эхэнэрнүүд зүрхэ сэдьхэлээ ханангяар баясан угтаба. Энэмнай юрын хүндэтэ тушаал бэшэ. Тэрээндэ айхабтар ехэ ниитын хүдэлмэри даалгаба бшуу. Совет эхэнэрнүүдэй ехэ найдабариие харюулхын түлөө, газар дээрэ амгалан тайбан байхын түлөө тэмсэгшэ дэлхэйн эхэнэрнүүдэй эмхинүүдтэй, юртэмсын бүхы эхэнэрнүүдтэй холбоо барисаагаа, хани нэгэдэлээ улам бэхижүүлхын түлөө бүхы оролдолгоёо гаргахаб гэжэ тэрэ хэлээ. «Гэбэшье би космонавт зангаараал албаяа хэхэб. Өөрынгөө ажабайдалые сум зорюулһан хүдэлмэреэ, өөрынгөө һуралсалые үргэлжэлүүлхэб» гэжэ тэрэ онсолон мэдүүлээ бэлэй.

Тэрэ хэлэһэн үгэдөө хүрөө. Зүгөөр үнгэрһэн жэлэй хугасаа тэрээндэ нилээд хүшэршэг байгаа. Космонавтнуудай отрядта хүдэлмэри хэлгэ, академиин һүүлшын курсда һуралсалга, тиигээд дипломдоо бэлдэхэ үе, комитедтэхи харюусалгатай ба эдэбхитэй ажал ябуулга.

Баглаа сэсэг, тэрээндэ эгээл үнэтэйдэ һанагдаха бишыхан дэбтэр тэрэ убсүүндээ тэбэреэд байгаа һэн. Тэрэ дэбтэр соонь иигэжэ бэшээтэй:

«Эрхим сэгнэлтэтэй диплом.

Тус диплом Николаева-Терешкова Валентина Владимировнада барюулагдана. Тэрэ 1964 ондо профессор Н. Е. Жуковскиин нэрэмжэтэ Ленинэй орденто Улаан тугта сэрэгэй-агаарай инженернэ академидэ ороод, 1969 ондо дээрэ хэлэгдэһэн академиин гүйсэд курсые дүүргэбэ.

Гүрэнэй шалгалтын комиссиин абаһан 1969 оной майн 31-нэй шиидхэбэриин ёһоор, Николаева-Терешкова В. В. гэгшэдэ летчик-инженер-космонавт» гэжэ мэргэжэл олгогдобо».

Юрий ДОКУЧАЕВ.
(АПН).

Цыренжаб Чойропович 14 наһатай ябаһанаа һанана... Зунай аалма халуун үдэр һэн. Тэрэ эсэгэтэеэ модо отолхоёо гараад, ой соо нилээд удаахан болоо. Наһажаал болоһон үбгэжөөл хүбүүнэйнгээ элдэб модо самсаалжа ябатар гэнтэ байлгаад:

— Ши, хүбүүн эдир наһаяа ажал хэнгүйгөөр бү бара. Ойлэ ерээ хадаа тэргэ дархалхада ямар модоной хэрэгтэй болодогые һонирхожо ябыш. Модон бүхэниие самсаалжа болодог юумэ аал! Ургажа байг лэ. Тайгын баялигта гамтайгаар хандаха хэрэгтэй. Хурса нюдөөр шэртэжэ, хурдан ухаагаа гаргаа һаашни, эндэ байһан юумэ бүхэн ашатай туһатай зүйл болодог юм,— гээд эсэгэнь бүдүүн хуһанай дэргэдэ хүбүүтээ абаашаба:

— Энээниие харалши,— гээд үбгэжөөл модондо ургаһан ура (улхан) тээшэ зааба.— Харахадашни хэнтэшье хэрэггүй барбагар юумэ байна бээзэ. Энээниие аятайханаар сабшаад абаа һаашни аяга, табаг урлажа болодог юм.

ҺИИЛҮҮРШЭН

Цыренжаб Чойропович Баинов үхибүүн ябахаһаа хойшо эсэгынгээ һургаалаар элдэб зүйлнүүдые урлажа һураһан байгаа. Теэд арсаланай хоёр дүрсэ модоор һиилэжэ байһан үбгэн эсэгэнь нэгыень дүүргэнгүй наһа барашаһан. Хожомынь Цыренжаб Чойропович эсэгынгээ тоног зэмсэг барижа, дутуу орхигдошоһон дүрсыень хүсэлдүүлэн һиилэжэ дууһаһан юм. Аба хүбүүн хоёрой урлажа һиилэһэн арсаланай хоёр дүрсэ мүнөө хүрэтэр гэртэнь хадагалаатай байдаг.

Гушаад он. Цыренжаб Чойропович эдэбхитэйшүүлэй нэгэн байжа, нютагтаа колхоз тогтоолсоо. Сомоной Соведэй гэшүүн ябаа. Гэгээтын ШКМ барилгада хабаадалсажа, ударник нэрэ солотой болоһон байгаа. Тэрэ үедэ модо һиилэжэ гэртээ һуултай бэшэ, харин хамтын ажалай түлөө үнэн сэдьхэлһээ оролдохо хэрэгэй гарахада, нүхэр Баинов Зэдынгээ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, «уран гартай, дүрбэн тэгшэ хүн» гэжэ нютагтаа алдаршажа ябаһан байна. Олон жэлдэ колхозойнгоо барилгашадай бригадые хүтэлбэрилжэ, Нарин нютагтаа шэнэ һургуулиин байшан, клуб бодхоолсоһон байха юм. Һүүлшын жэлнүүдтэ Цыренжаб Баинов луговодоор ажаллажа байна. Тэрээндэ сүлөөтэй саг гэжэ байдаггүй. Ажалайнгаа хажуугаар түмэрөөр юумэ урлана. Гэрэйнгээ хажууда кузница бариад, колхозойнгоо захил бүтээлсэнэ.

Мүн тэрэниие ангуушан гэжэ үнинэй хэлсэгшэ. Шоно, үнэгэн, хэрмэн, булган гэхэ мэтые тоогүй олоор бариһан байха. Тайгын эзэн баабгайтай нэгэтэ бэшэ ушарһан юм. Теэд мүнөө юундэ агнахаяа болишоо гээшэбта гээд һурахадамнай:

— Ан гүрөөл гээшэш урданайхиһаа хомор болоно байна. Мүнөөнэй буу зэбсэг бариад агнажал байгаа һаашни, хангайн баялиг дууһашана бэшэ. Намтүйгөөр агнуури бүтэжэ байг лэ даа. Агнажа ябахын орондо урлажа байгаа һаамни юунһээшье үлүү һанагдадаг, — гээд тэрэ хэлээ һэн.

Хоёр жэл үнгэрөө хаш, аймагай выставкэ нээгдэжэ, музей эмхидхэгдэхэнь гэлсэһэн байгаа. Энэ һураг дуулахадаа, Цыренжаб Чойропович хүлеэжэ ядаһан хэбэртэй, аймагай хүтэлбэрилэгшэдтэ ошожо: «би энэ музейдэ өөрынгөө бүтээлнүүдые табихамни» гэжэ дурадхал оруулаа бэлэй. Удабашьегүй энэ музейдэ уран наринаар һиилэгдэһэн үхэрэй томо дүрсэ асаржа табигдаба. Хожомынь амиды юумэ шэнги һэртыжэ байһан бугын дүрсэ гэртээ һиилэжэ һуугаа.

— Хаана, энээниие абаашахатнайб,— гэжэ һиилүүршэнһээ һурахада:

— Аймагайнгаа музейдэ бэлэглэхэмни. Агнажа ябахадаа хэды олон бугануудай ой соо һэртылдэжэ, хаанаһаа дайсан дэйтэлнэ ааб гэһэндэл бэеэ зэһээд байхыень харагша һэм. Гоёхон амитан лаа. Минии һиилэжэ бүтээһэн зүйл ангуушанай дурасхаал [...]жо, музейдэ табяатай байг [...] — гээд Цыренжаб Чойро[...] хөөрэбэ.

Жараяа дабаһан тэрэ үбг[...] өөрынгөө хараһан, үзэһэнөө [...]наар мэдэхэ болоһон юумые [...]даг, удхалан харуулдаг. Залу[...] хадаа сэрэгэй албанда мор[...] Буркавдивизиондо алба хэһэн [...]гаа. Морин сэрэгшэ байһан [...] мүнөөшье мартагдадаггүй [...] хаш. Нэгэтэ стол дээрэ саарһ[...] гаад, буу, һэлмэ зүүтээ[...] дээрэ һууһан кавалеристын [...] сые зураад:

— Мүнөө иимэ юумэ м[...] урлаад, музейдэ үгөө һ[...] абаха гү?—гээ һэн.

Хожомынь уулзахадамнай [...]рээнээ үнш дүүргэжэ, музейд[...] лэглэжэрхиһэн байба. Дахи[...] тиимэ дүрсэ һиилэжэ, «бэл[...] оруулаад: «морин сэрэгтэ я[...] найнгаа дурасхаал болгожо, [...] дээрээ табяад байхамни» [...] һууба.

...Урдань янза бүриин ш[...] хайрсаг табяатай. Тэрэзн [...] нариихан ута барюултай [...] абаад, моринойнгоо бэеые [...] буурал зуһатай болгон шэ[...] захалба. Энэ үелэнь ТАСС-ай [...]токорреспондент Эдгар Дми[...]вич Брюханенко зурагыень [...] гажа абаһан байгаа.

Уран гарта һиилүүршын [...] ажаглан харахадаа үшөөл [...] бүтээлнүүдые хэхэ байһ[...] этигэлээ һэн.

Т. ГАРМА[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һиилүү[...] Ц. Баинов.

Эрдэм наукын һонин

ЗҮРХЭН НЭГЭ ЖЭГДЭ СОХИЛНО

26 наһатай хүдэлмэришэн Петр Лавривые Львовой медицинскэ институтда асархадань, тэрэнэй амин наһые абархань бэрхэтэйшэг байһан. Тэрэнэй зүрхэн порок үбшэндэ нэрбэгдэһэн байжа, дары түргэн операци хэхэ хэрэгтэй болоһон байгаа. Зүрхэнэй клапаниие протезээр һэлгэхэ шухала.

Теэд ямар протез табихаб? Селиконово резинэһээ хэгдэһэн шарикова гү, али мэнэ һая наһа бараһан хүнэй зүрхэнэй гү? Иимэ дүшөөд операци эндэ хэгдэһэн байгаа. 16 мянга шахуу операци хэһэн таби наһатай, медицинын доктор эрдэмтэй Львовой хирург Михаил Даниленко энэ операциие ондоогоор хэбэ. Тэрэнэй зүрхэндэ туганай зүрхэнэй клапан абажа һуулгаба.

Тэрэ операци хэлгэ гурбан час соо үргэлжэлөө. 127 минутын турщада зүрхэнэй хүдэлсэ байлгагдажа, тэрэнэй уялгые «зүрхэ-уушхан» гэжэ тусхай аппарат дүүргэбэ. Энэ хирург үбшэлэгшын ганса клапаниие һэлгээ бэшэ, харин тэрэнэй зүрхэнэй бусад дутагдалнуудые «заһаба».

Мүнөө Петр Лаврив медигүүдэй үргэмжэ, нарин шанга аргаламжа доро хэбтэнэ. Бэень яһала түбшэн байдалтай, хүнүүдтэй хөөрэлдэхэ дуратай. Харин хирург һанаа сэдьхэлээ хүдэлгэһөөр. Тэрэнэй арга хэр гэлдэхэб. Ондоо амитанай бэеһээ абаһан юумэ хүнэй бэедэ тааража, амидарха гээшэ гү?

Владимир ПОПОВ,
АПН-эй корреспондент

Амаралгын үдэрэй хуудаһан

УРАН ДҮШЭТЭЙ ДАРХАН

(Онтохон)

Эртын эртэ сагта, элдин энэ дэлхэй дээрэ уран дүшэтэй нэгэ дархан ажаһуугаа һэн гэхэ.

Тэрэ дархан үтэлжэ, наһа бараха дээрээ ганса хүбүүгээ дуудажа:

— Заа, хүбүүмни, эсэгынгээ һүүлшын үгэ шагналши! Эсэгэш иигээд наһа барахамни. Эд зөөри гэхэдэ шамдаа гансал уран дүшэ орхихомни. Энэ дүшэтэй байһан сагтаа тулиха ядарха гээшые мэдэхэгүйш. Зүгөөр дүшэ дээрээ дайн дажараар жүрөөдэһэн хаашуулда тоног зэбсэг бү дархалаарай,—гэжэ захиба ха.

Хүбүүн эсэгээ хүдөөлжэ, гансаараа үлэхэдөө уран дүшэ дээрээ дарха хэжэ, ан-бунхан һуужа байба.

Тэрэнь юрын бэшэ, дээрэнь хурганай шэнээхэн түмэр табижа, хоёр-гурба балтадаадхихадань, бүхэли тэргэ бүтэшэдэг шэдитэйхэн уран дүшэ бэлэй.

Хүбүүнэй шэдитэйхэн уран дүшэ тухай орон нютагуудаар, гүрэн түрэнүүдээр таража, Шагжа хаанда дуулдаба ха.

Хаан тэрээн тухай дуулаһаар элшэ сагдаанараа асаржа, шэдитэ уран дүшэтэй дархан хүбүүе олоод асархыень захирба.

Элшэ сагдаанарайнгаа шэдитэ уран дүшэтэй дархан хүбүүе олоод абаашахадань, Шагжа хаан тэрээндэ хандажа:

— Шамай шэдитэ уран дүшэтэй юм гэжэ нээрээ хэлсэнэ гү? Алим, харуулал даа намда уран дүшынгөө эдир шэдиие!—гэбэ.

Дархан хүбүүнэй уран дүшэ дээрээ таби сагаанай хашарһан мүнтэ табижа, хэды-еды тоншоһоор байхадань, мүнгэн бэһэлит, бугааг, һиихэ. үһэнэй хонтоол бэлэн болоод гаража байба.

Тэрэнэй шэдитэ уран дүшые Шагжа хаан нюдөөрөө харахадаа, гайхал түрэн баясажа, тэрээндэ ордоной ахалагша дархан гэһэн тушаал даалгажа, сэбэр һайхан басагатай хүби заяаень холбожо, түрэ найр хүүлэбэ ха.

Дархан хүбүүн хаанай зарлигаар уран дүшэ дээрээ элдэб юумэ дархалжа, эзэн хаанайнгаа этигэл хайрада хүртэжэ, сэбэр һайхан һамгантаяа сэнгэлиг хүхюу жаргажа һууба ха.

Тиигэжэ байха хирэндэнь Шагжа хаанай гүрэн түрэдэ хүршэ хаанинь дайгаар орожо, хамаг сэрэг суурынь хюдажа оробо.

Мэдэһэн Шагжа хаан ордонойнгоо шэдитэ уран дүшэтэй дархан хүбүүе дуудажа, дайсадые һамна бута сохихо зэбсэг дархалхыень захирба.

Дархан хүбүүн эсэгынгээ захиһан: «Дүшэ дээрээ дайн дажараар жүрөөдэһэн хаашуулда тоног зэбсэг бү дархалаарай»—гэһэн захяае һанажа ябаһан тула хаанда юуншье гэжэ харюусабагүй.

Гэртээ ошожо, үни удаан бодолгото болоод: «Хаамнай өөрөө дайгаар жүрөөдөө бэшэ. Халдажа ороһон харатан дайсандаа харюу үгэхэ ёһотойл» гэжэ шэбшэн, хаанайнгаа зарлиг дүүргэхэ гэжэ шиидэлэй.

Тэрэнэй шэдитэ уран дүшэ дээрэ бүтээһэн һэлмэ жадаар зэбсэгжэһэн Шагжа хаанай сэрэгүүд дайсанаа дараһаар даража, өөһэдынгөө орон дайдаһаа намнажа шадалай.

Хойто жэлынь нүгөөдэ хаанай булимтаран орожо ерэхэдэ Шагжа хаанай сэрэгүүд дархан хүбүүнэй дархалһан һэлмэ жадаар уттажа, дайсадаа үй бута сохижо хаяба ха.

Тиигэжэ Шагжа хаан хүршэ хаашуулдаа диилдэхэгүй найдамтай зэбсэг дархалха дархантай болоһондоо шунахайржа, өөрөө бусад хаан түрэнүүдые булимтаран абахаяа түхеэржэ эхилбэ.

Хаанай магтаалда хүртэжэ, толгойгоо эрьеһэн дархан хүбүүн эсэгынгээ захяа мартажа, шунахай шуһата дайнда бариха тоног зэбсэг түхеэржэ оробо. Теэд тэрэнэй түрүүшынгээ түмэр шэдитэ уран дүшэ дээрэ табижа, балтаяа далайхаяа байтарнь, дүшэнь бутаржа, үйргэдэһэн болобд хиидэшэлэй. Тиихэлээрнь дархан хүбүүн эсэгынгээ захиһан: «Дүшэ дээрээ дайн дажараар жүрөөдэһэн хаашуулда тоног зэбсэг бү дархалаарай» гэһэн захяае мартажархиһанаа һанаандаа оруулжа, тархяа шаан уйлашаба.

Тэрэнэй шэнэ зэбсэг дархалхые хүлеэжэ ядаһан Шагжа хаан сагдаанараа эльгээжэ, юунэй болоһые мэдэхэдээ:

— Намай мэхэлһэнэйнь түлөө дархан хүбүүе түрмэ шоронда хаягты!—гэжэ захираа һэн.

Эсэгынгээ нангин һайхан захяае мартаһанайнгаа түлөө дархан хүбүүн хаанай түрмэ шоронд зөбожэ хосороо һэн ха.

Ф. ЦЫДЕНЖАПОВ.

Утаата нютаг.

АНХАРАЛАА ХАНДУУЛАГТЫ

Ямаршье заха манай үмдэжэ ябаһан хубсаһанай тон шухала хубинь гэжэ бултанда мэдээжэ. Мүнөө үеын хубсаһанай захые хэдэн жэлэй урда тээхитэй жэшээлбэл, хэды ондооб! Жэл ерэхэ бүхэндэ эгээл һайн, һонирхолтой, тааруунь шэлэгдэжэ, шэнэ үеын хубсаһанда тааруулагдадаг. Зохид заха бүхы хубсаһа шэмэглэдэг гүбэ.

Ажалда үмдэгдэдэг плати, костюмай захань хэмһээ үлүү түнхеэдэһэтэй байжа болохогүй. Багахан бант, галстук, мүн сагаан заха хүдэлмэрилдэг эхэнэрнүүдэй хубсаһа гоёожо үгэхэ.

Зүгөөр гоёлой хубсаһанда элдэб янзын угалза, кружеватай, мүн хунижа оёһон заханууд таараха.

Богонихон хүзүүтэй эхэнэрнүүдтэ һэрбэ-һарба гоёолтотой заха оройдоо зохидоггүй. Харин «ү» шэнги энгэртэй аад, багахан захатай хубсаһан ехэ зохидоор таарагша.

Өөртөө тааруу заха шэлэн олоод, плати, костюмдаа һуулгаха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ байха. Тиимэһээ хубсаһанай энэ шухала хубида тон хангалтатайгаар хандаха хэрэгтэй.

Эндэ үгтэһэн зурагууд дээрэ мүнөө үеын плати, пальтогой заха харуулагдаба.

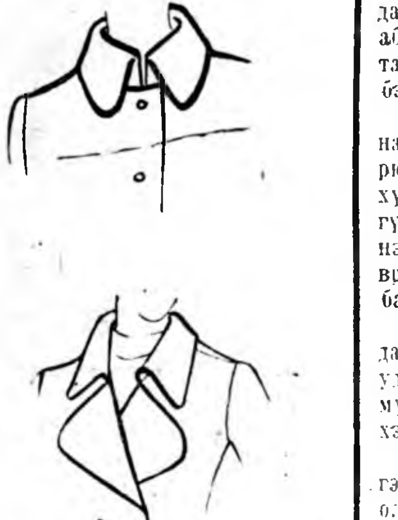

164-дэхи ХАБАР

ЛЕРИК. (Азербайджанай ССР). Азербайджанай үндэр наһатай хүн Ширали Мислимов һаяхан нютаг зонойнгоо болон түрэл саданарайнгаа амаршалгануудые абаба. Ушарынь хадаа энэ хадын таряашан үбгэн 164 наһа гүйсэбэ ха юм.

Үнгэрһэн жэлэй туршада үндэр наһатын бэе урданайхидаал сарюун байгаа. Гэбэшье, үзэгдөөгүй хүйтэн үбэлэй үедэ ядалдахань гү гэжэ һанагдаа һэн гээд, тэрэнэй элүүр энхые адаглажа байдаг врач Х. Шихалиев мэдээсэһэн байна.

Ширали Мислимов урданайхидаал адли сэбэр агаарта гаража, удаан һуудаг, бага зэргэ ябадаг, мүн үдэр бүри өөрынгөө саад соо хэдэн час ажалладаг байна.

Ширали Мислимовэй бүлэ үнгэрһэн жэлдэ найман дүшэнэрөөр олоншоржо, мүнөө 195 хүн болоһой.

(«Труд» газетэһээ абтаба).

Туһатай зүбшэл

ЭНЭЭНИИЕ АНЖАРЫГ!

Хэрбээ шэг шарайгаар арюухан, ходо залуу зандаа ябаха гэжэ хүсэбэл, үдэр бүри стаканһаа бага бэшэ һү гү, али тараг (кефир) уугты. Эртэ урда сагта нюураа һүөөр угаадаг юм һэн гэлсэдэг. Һүн хадаа нюурай шарай һайжаруулха эгээл хүсэтэй эм гээшэ. Бишыхан хүбэн хэдэн дуһал һүөөр норгодоод, нюуртаа түрхихэдэ гарзатай юумэн бэшэ.

✦ Бадхатайшаг нюуртай хүндэ үдэр бүри нэгэ үндэгэ эдижэ байбал туһатай. Түүхэй үндэгэнэй шара зүйлөөрнь хуурай, сахалайрдаг нюурта дахабал ехэ һайн.

✦ Үдэртөө хоёр дахин—үглөөгүүр ба үдэшэлэн хахад-хахад стакан морхообой шүүһэ уужа байхые оролдогты. Тиигэбэл арһантнай үнгэ зүһэ орохо, ягаа улаахан шарайтай ходо ябахат.

✦ Бэе махабадай амидаралай һайжаралгада дабһалаагүй халиһатаяа зандань эдиһэн шэнэ үгэрсэ угаа туһатай байдаг. Илангаяа бадха аргалгада һайнаар нүлөөлдэг шуу. Үгэрсын шүүһэн арһанда үнгэ зүһэ оруулдаг, салигар сэбэр болгодог.

«Работница» журналһаа абтаба.

ШАТАР

МҮРЫСӨӨН ЭХИЛБЭ

Улаан-Үдын түмэр замшадай соёлой байшангай шатарай клуб соо эрэшүүлэй дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө гушан зургаадахи мүрысөөн эхилбэ. Тэрээндэ Буряадай АССР-эй эрхим 16 шатаршад хабаадалсана. Тэдэнэй 10-ниинь мастерта кандидат нэрэ зэргэтэй.

Жэерэб татаһанай ёһоор, Самарин, Митников, Дашанимаев, Салтанов, Тоглоев, Ильин, Ступень, Мункоев, Маншеев, Залкинд, Иванов, Власов, Елсуков, Агафонов, Усов болон Галданов гэгшэд өөһэд дундаа мүрысэжэ, тус тустаа хоёр-хоёр уулзалгануудые үнгэргэбэ.

Республикын чемпион Власов нэгэдэхи разрядтай Тоглоев Ильин хоёрые бэлэхэнээр шүүгээ. Тэрэшэлэн Иванов Ильиниие илаад, Ступеньтэй хэһэн уулзалгаяа тэнсүү байдалтайгаар хойшолуулаа. Технологическа институдай студент Маншеев һайнаар наадана гээд тэмдэглэмээр. Тэрэ хадаа мастерта кандидат Мункоевтой уулзахадаа, нүгөөдынгөө алдуунуудые зүбөөр хэрэглэжэ, илалта туйлаа. Эдир шатаршан хоёрдохидоо Галдановые шүүжэ шадаа.

Агафоновой ябадалнуудаа хэхэ сагынь ехээр дуталдаа. Гадна энэ нүхэр хэдэн алдуунуудые хэжэ, залуу, мастерта кандидат [...]маевта шүүгдээ. Хоёрдо[...] залгадаа Агафонов Са[...] илаһан байна.

Мастерта кандидат [...] һайн байдалаа хэрэглэжэ[...]гүй, Залкинд гэгшэдэ шүү[...]

Митников Усовтай наа[...] хүбүүгээ алдабашье, байд[...] лээдгүй һайжаруулаад, [...] шахардуу болоходо, тэнс[...] носхоо. Удаань энэ нүхэ[...]ринтай наадахадаа, алдуу[...]дал хэһэнһээ боложо, ш[...]баатай болоо һэн.

Тиихэдэ Мункоев За[...] Тоглоев Елсуковые шүүгэ[...]ков Салтанов хоёрой [...] орёо байдалтайгаар хойшо[...]даа.

Хоёр уулзалгын удаа [...] очкотой болоһон Власов, [...] гэгшэд түрүүлжэ эхилбэ.

В. МАМ[...]

Үнэн болоһон ушар

ТАЛААН БЭДЭРҺЭН ТАЯГТА

Цэрэмжэд хүгшэн юумэ худалдажа абаха һанаатай шамдуухан түхеэржэ город ерээд, Ногоон базаар дээрэ буужа, юу хээ хараашалба ха. Эдихэ, ууха юумэнһээ ондоо эд бараан байдаггүй. Саашалаад городой түб оробо. Магазин бүхэниие үлөөнгүй шахуу «хүлэйнгөө хойшоо харатар» ябаа гэхэ. Эсэхэдээ һуужа амарха гэжэ шиидэбэ.

Революциин талмай дээрэхи сэсэрлиг соо орожо һууха гэхэдээ, юундэншьеб түбэгшөөдэһэниинь хүрөө һэн. Гэбэшье тэндэхи һууринууд дээгүүр хүнүүдэй һуужа байхада, «Жаалдаг, ээлтэй юумэ аабза» гэжэ һанаһан хүгшэн захын нэгэ һандайбша дээрэ һууба. Ерэһэн ошоһон хүнүүдые хараашална. Тиигэжэ һуутарнь хоёр һутадаа таяг тулаһан нэгэ үбгэжөөл өөр тээшэнь сэхэ гэшхэлбэ. Тэрэниие харахадаа «наһажаал хүн ерэбэ ха юм» гэжэ бодобо.

Уданшьегүй үбгэн тэрэ хүгшэнэй хажууда ерэжэ һуулай. Таниһан хүнөө харайһандал наашаргы үбгэн энэ тэрэ юумэ дуугарасагаана.

— Танинаа хараһандал байналби, Загарайн гүт даа,—гээд хүгшэнһөө асуугаадхиба.

— Үгы даа, Хоринйнби.

— Танайшье тэрээгүүр ябаһан байхаб. Тэндэ хараһан байгаалтайб, таниһан хүн шэнгит,—гээд үбгэн һаланагүй. «Яагаа хөөрүү хүндэ халдасатай һайн үбгэн гээшэб» гэжэ хүгшэн бодоно.

— Таамнай хаанахи гээшэбта,—гэжэ хүгшэн асууба.

— Дасан ябаһан лэ байхат, Данзан габжа гэжэ дуулаа һэн гүт,—гэбэ.

— Дуулаагүйлби, ламбагай.

— Дууһан лэ байхат даа,—гээд үбгэн хармаанаа һуулижа, хонхын ошор гаргаад, гар соогуураа эрьюулэсгээнэ. Нюдөө анигашуулна, ехэ багаар харана. «Нээрээшье лама янзатай хүн байна, Данзан габжа гээшэб гэжэ зүбшье хэлээ юумэ аалам» гэжэ хүгшэнэй досоо һүзэг түрэнэ, үбгэндэ этигэн, хэлэһэн үгыень зүбшөөһэн янзатай доро дохино. Тиихэ бүринь үбгэжөөл нюдөө улам эригэшүүлэн «хубилгааржа» захална.

— Зай хүгшэн, яһала һайн ябаа хүн байнаш даа. Юрэдөө, нэгэ бага баршадтахаяа һанаһан янзатайш. «Тахяа жэлдэ тарайха» гэлсэдэг. Хатуухан лэ жэл даа, ойлгохо хэрэгтэй,—гэбэ.

— Юугээ хэлэнэ гээшэбта. Нээрээ һайн лэ ябаа хүм даа. Наһаншье ошожо байна ха юм. Урдахяа мэдэхэ бэшэбди даа. Арга хүргын байгаа һаа хэлэжэ үгыт, туһалыт. Яаха хээхэ гээшэбиб,—гээд хүгшэн һанаагаа зобошобо.

— Һамын сэржэм үргүүлхэ хэрэгтэй. Тиигээ һаа бараг аабза.

— Город ерэһэнһээ дасан ошожо ерэхэ болоо гээшэ гү? Эндэ танихашье хүн балай үгы. Мүр улым заажа үгыт.—гэжэ үбгэниие гуйба.

— Сэржэмэй юумэтэн һаа бүтэхэл юумэ aаб даа. Һанаа зобохо юумэ юу байхаб,— гэбэ таягта.

— Үйлсэдэ, хаана сэржэм үргүүлжэ байхабиб даа. Эндэ хэнэйдэ орохобши. Аягүй юумэ аабза.

— Бараг даа, ниишэхэнээ, сүлөө газарта ошоод, хэрэг бүтээжэрхихэдэ хэншье хорихогүй,—гэбэ.

— Тиигээ һаа сэржэмэй юумэ хаанаһаа олохо гээшэбиб.

— Энээхэн хойтохи гастрономдо ошоходош байха. Түргэхэн ошоод ерэхэ һаа ерэгты. Биш ябаха хүн аад, яаранаб,— гээд бага түмархаһан янзатай. Хүгшэн гүйжэ мэдэбэ. «Данзан габжын» досоо һэм гэжэ, нихэдээ энэ хүгшэниие ургадаа оруулбаб гээд бодоходоо гансаараа ээлүүдгүй маһалзаба.

Удангүй хүгшэн ерэжэ, сүүмхэ сооһоо хахадые гаргаба. Шэлэйнь таглаа тайлажа табяад, таягта амая соогоо гүбэнэнэ. Тиихынгээ забһараар «Хум пад» гээд шангаханаар абяа гараадхина. Хүгшэншье һүзэглэжэ, доторoo бодохо юумэ бодоно. Ерэһэнһээ нэгэмүһэн хэрэгээ бүтээлгэжэ бусахам гэжэ һанана, гараа хабсаргаад, наманшалаадшье абана.

Удаахан гүбэрһэнэйнгөө һүүлээр сэржэм үргөөд, архиһаань альган дээрээ дуһаагаад, духадаа түрхибэ. Һүүлээрнь «сэржэм үргэ» гээд, шэлтэй архииень хүгшэн тээшэ һарбайба. Хүгшэн сэржэм үргөөд, «Данзан габжадаа» һөөргэнь үгэхэ гэхэдэнь, «ама хүрэ» гэбэ.

— Битнай архи амандааш хэдэггүйб. Таамнай гэртэхиниимни харалсажа, сэржэм үргэжэ байгыт,—гээд, «ламадаа» хахадаа барюулба. «Үнэхөөрөө лама хүн хадаа архи уудаггүй байгаа. Тиигэжэ духадаа түрхибэ ха юм» гэжэ бодобо.

— Зай хүгшэн, бараг ха бэзэт. Ямаршье юумэн танда хүрэхэгүй байха,—гээд дундараатүй хахадынь саарһаар таглаад, хармаан уруугаа хэжэрхибэ.

— Һайн бэлэйт. Хаанаһаа тантай уулзаба гээшэбиб,—гэхэтэйгээ хамта таягтадаа табан түхэриг гаргажа барюулба.

Цэрэмжэд хүгшэн «хэрэгээ бүтээлгэбэб» гэжэ һанаһандаа юм гү, али һуужа амарһандаа тиигээ юм гү, тон хүнгэхэнөөр гэшхэлээд, үшөө хэдэн магазинуудаар ябаба. Бага сага хэрэгтэй юумэеэ худалдажа абаад, «Алтан колос» гостиницада орожо хонохо һуури эзэлбэ. Гостиницын ресторанда эдеэ хоол бариад, ногоон базаар гарахадань хүнүүд үшөөл олон зандаа. Таниһан хүн дайралдажа магадгүй гэжэ иишэ тиишээ хараашална. Базаарай баруун хажууда гараадхихадань, хартаабха наймаалагшадай дэргэдэхи шулуун һандали дээрэ мүнөөхи таягтань шал һогтуу юумэ зэргэлжэ байһан нэгэ үбгэндэ салшажа байба. Гайхаһан хүгшэн зуг татан зогсожо шагнаархана. «Ши минии олоһон архинда горидоно гүш» гээд нүгөөдэдөө һалаабша харуулна». «Архиин һогтуугаар хүлөө гэмтээжэ доходон болохош багадаад, үшөө хүниие мэхэлхэш» гэжэ нүгөөдэнь зэмэлнэ.

Мэхэлүүлһэнээ һая ойлгоһон Цэрэмжэд хүгшэн хэды зэбүүрхэбэшье, һогтуугай дэргэдэ ошохо һэн гү даа. «Үбгэртэрөө ухаа орохогүй, үлтиртэрөө шүлэ гарахагүй» гэлсэдэг арадай сэсэн үгэ һанаһаар, байра тээшээ бусаа һэн.

Н. АЛДАРОВ.

ЕХЭ ГАЙХАЛ

Малшадай зуһалангай гэр байрань, малайнь хашаа хорёо саг соогоо заһабарилагдаагүй ушар эндэ тэндэ үзэгдэнэ.

(Зураг)

Үнеэн:
— Харыш, нүхэр, гайхалтайл:
Хашаа хорёонь һандархайл.
Хайшаа жэттэй юм гээшэб!
Хаана хонуулха гээ юм бэ?
Газаа хээрэ хоножо,
Гарюуһанда эдюулэт гээ юм гү?
Ямаан:
— Манһаа байха эдэшни
Малшадайнгаа гэрнүүды
Хүсэд хушаа, заһаагүйл.
Хүдхэл ноёдтой гээшэ хабди.
Ашаг шэмыемнай абахаяа
Ангагашалдаад, һүхирэлдөөд
Ерэхэ байһан аад, иихэдэнь
Ехэл гомдохоор байна даа.

ФИБ ШИБ хоёр.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМ[...]

Зүүн Сибириин гүрэнэй [...] турын институт доро д[...] һан тушаалнуудые даах[...] курс соносхоно:
— политэкономиин [...]рые даагшын,
— философиин ба [...] коммунизмын кафедрые [...]шын.
Конкурс нэгэ һарын б[...]той.
Документнүүдые иимэ [...] саар эльгээхэ:
Улаан-Үдэ город, Сүх[...]тарай үйлсэ, 16.
Культурын институт, те[...] 47-97.

Манай адрес, телефо[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Лен[...]
Телефоны: редактора — [...] приёмная — 54-93, зам. [...]ра — 68-08, зам. редактора-[...] ответ. секретаря — 50-52, [...]вет. секретаря — 66-76, [...] партийной жизни — 60-91, [...]го хозяйства — 64-36, 63-86, [...]ганды и агитации — 56-23, [...]мышленности и строитель[...] 61-35, советского строитель[...] быта — 69-58, культуры и [...] 60-21, писем и рабселько[...] 67-81, информации — 34-05 [...]ственная приёмная — 56-62, [...]ное бюро — 57-63, фотол[...]

Н-02595.

Зак. №[...]